

Jessica Koskela

Eläkeläisen opas sivutoimiyrittäjyyteen

Sivutoimisen yrityksen perustaminen turvallisesti työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle

Opinnäytetyö

Kevät 2015

SeAMK Liiketalous ja kulttuuri

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketalous ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Markkinointi

Tekijä: Jessica Koskela

Työn nimi: Eläkeläisen opas sivutoimiyrittäjyyteen: Sivutoimiyrityksen perustaminen turvallisesti työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle

Ohjaaja: Anmari Viljamaa

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 44

Liitteiden lukumäärä: 1

Tämä opinnäytetyö on tehty kehittämismenetelmällä. Tiedot on kerätty kirjallisista ja sähköisistä lähteistä, haastatteluista sekä verotuskoulutuksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia opas työkyvyttömyyseläkeläiselle, joka harkitsee sivutoimiyrittäjyyttä. Sivutoimiyrittäjyys on yhä useammin potentiaalinen työllistymisen muoto, minkä avulla eläkeläinen voi hankkia lisätuloja oman jaksamisensa ehdoilla.

Sivutoimiyrittäjyyden ja työkyvyttömyyseläkkeen yhdistämisestä löytyy varsin vähän tietoa ja tiedon puute voi olla ratkaisevassa asemassa pohdittaessa sivutoimiyrityksen perustamista. Tässä opinnäytetyössä perehdytään siihen, miten sivutoimiyritys vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työssä on otettu selvää ansiorajoista, verotuksesta ja yrittäjäeläkevakuutuksesta.

Tärkeimmät asiat on koottu oppaaseen, joka koostuu viidestä osasta. Ensimmäinen osa toimii johdantona aiheeseen. Toisessa osassa käydään läpi yrittäjän velvollisuuksia. Seuraavaksi on kerrottu yrityksen perustamisesta kunkin yritysmuodon kohdalla. Neljännessä osassa tuodaan esiin haasteita, joita sairaus voi tuoda yritystoimintaan ja annetaan neuvoja niiden ratkaisemiseksi. Viimeisenä lukija löytää linkkejä aiheeseen liittyville verkkosivuille.

Avainsanat: sivutoimiyrittäjyys, työkyvyttömyyseläke, perustaminen, verotus, ansiot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Business Management

Specialisation: Marketing

Author: Jessica Koskela

Title of thesis: A pensioner's guide to part-time entrepreneurship: How to establish a part-time enterprise safely while on a disability pension

Supervisor: Anmari Viljamaa

Year: 2015

Number of pages: 44

Number of appendices: 1

The thesis focuses on the combination of part-time entrepreneurship and disability pension. The study is qualitative, and the data was collected from literary and electronic sources, by interviews, and attending a training course. The goal was to write a guide book for a person who has a disability pension and is planning to engage in part-time entrepreneurship. Part-time entrepreneurship is increasingly often a potential form of entrepreneurship. As a part-time entrepreneur, you can earn as much as your own personal limits allow you to.

There is not much information available on the combination of part-time entrepreneurship and disability pension. This may be the crucial factor when you are making the decision to establish a company or not. In my thesis, I found out how running a part-time company influences disability pension. The thesis also includes information about income limits, taxation, and the entrepreneur's pension insurance.

The most important facts in this thesis can be found in the guide book. The guide book consists of five sections. The first part is the introduction. The second part includes facts for entrepreneur responsibilities. The third part includes facts for each form of business in relation to the establishment of the business. After that, the challenges to business posed by disease are discussed, and advice is given for meeting them. At the end of the guide book, there are some links for a reader interested in establishing their own company.

Keywords: part time entrepreneurship, disability pension, company establishment, taxation, earnings

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Tausta.....	7
1.2 Tavoitteet.....	8
1.3 Kohderyhmä ja rajaus.....	9
1.4 Neuroliitto.....	10
2 SIVUTOIMIYRITTÄJYYS JA SEN VAIKUTUKSET TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEESEEN.....	12
2.1 Keskeiset käsitteet.....	12
2.1.1 Sivutoimiyrittäjyys.....	12
2.1.2 Työkyvyttömyyseläkkeet.....	12
2.2 Sivutoimiyrityksen perustaminen.....	13
2.2.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja.....	13
2.2.2 Osakeyhtiö.....	15
2.2.3 Osuuskunta.....	17
2.2.4 Laskutuspalvelu.....	19
2.3 Sivutoimiyrityksen vaikutus työkyvyttömyyseläkkeeseen.....	20
2.3.1 Ansiorajat.....	20
2.3.2 Verotus.....	22
2.3.3 Yrittäjän eläkevakuutus.....	27
3 SAIRAUDEN JA SIVUTOIMIYRITTÄJYYDEN YHDISTÄMINEN...	29
3.1 Neurologinen pitkäaikaissairaus.....	29
3.2 Neurologisen pitkäaikaissairauden tuomat haasteet yritystoimintaan.....	30
4 OPPAAN TOTEUTUS.....	33
4.1 Oppaan toteuttamisen vaiheet.....	33
4.2 Arviointi.....	35
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	37

LÄHTEET	39
LIITTEET	44

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Taulukko 1. Palkan määräytyminen laskutuspalvelussa	20
Taulukko 2. Valtion tuloveroasteikko.....	24

1 JOHDANTO

1.1 Tausta

Tässä opinnäytetyössä paneudutaan sivutoimisen yrityksen aloittamiseen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle. Aikaisemmat tutkimukset sivutoimiyrittäjyydestä keskittyvät Seinäjoen ammattikorkeakouluun, jonka julkaisusarjasta löytyy muutama tutkimus aiheeseen liittyen. Sivutoimiyrittäjästä päätoimiyrittäjäksi -hanke on julkaissut oppaan sivutoimiyrittäjälle (Yrittäjäksi siinä sivussa 2014). Aikaisemmat tutkimukset kohdistuvat sivutoimisiin yrittäjiin, jotka saavat toimeentulonsa pääasiassa toisesta työstä, tai henkilöihin, jotka tähtäävät päätoimiseen yrittäjyyteen. Tämä opinnäytetyö kirjoitetaan neurologisen pitkäaikaissairaana näkökulmasta ja sivutoimiyrittäjä on työkyvyttömyyseläkeläinen. Tämän opinnäytetyön teoriataustaa hyödyntäen kootaan opas sivutoimiyrittäjyyden aloittamiseen työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle. Idea oppaan tekemiseen tuli Neuroliitolta. Toivosen (2014) mukaan kysymyksiä sivutoimiyrittäjyydestä on tullut aikaisempaa enemmän Neuroliiton työllisyyspalveluihin. Aiheesta ollaan selvästikin kiinnostuneita Neuroliiton jäsenten keskuudessa. Jatkossa Neuroliitto voi ohjata sivutoimiyrittäjyydestä kiinnostuneita lukemaan oppaan.

Lithin (2010) mukaan sivutoimiyritysten määrä Suomessa on lähes puolet kaikkien yritysten määrästä ja trendi on kasvava. Hän kertoo sivutoimiyrityksen perustamisen olevan jatkossa yhä useammin potentiaalinen työllistymisen muoto. Täyttä eläkettä saavien määrä tulee luultavasti vähenemään hyvien lääkkeiden ja paranevien hoitomuotojen ansiosta. Työkyvyttömyyseläkkeen määrä voi monella olla sellainen, että sillä tulee juuri ja juuri toimeen. Usein työelämässä ei ole ehditty olla pitkään, eikä eläke ole ehtinyt karttua. Tällöin lisätulojen hankkiminen houkuttaa. Sivutoimiyrittäjyys mahdollistaa oman osaamisen hyödyntämisen jaksamisen ehdoilla.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työntekoa eläkkeen rinnalla on viime aikoina helpotettu (Toivonen, 2015). Tavoitteena on ollut saada eläkeläisten osittainen työkyky käyttöön. Vuoden 2013 alusta lähtien eläkeläinen on voinut olla työnhakijana TE-toimistossa. Neurologisten sairauksien kohdalla on usein vaikea löytää

palkkatyötä eläkkeen rinnalle, koska toimintakyky vaihtelee ja rajoituksia voi olla siinä määrin, ettei työ onnistu esimerkiksi muualla kuin kotoa käsin.

Tämä opinnäytetyö on kirjoittajalle tärkeä, koska hän sairastaa itse kahta harvinaista neurologista sairautta. Kirjoittaja voi samaistua kohderyhmään ja ymmärtää työn merkityksen sille. Kirjoittaja kokee tämän aihealueen tärkeäksi sairastavien keskuudessa ja näin ollen haluaa helpottaa sivutoimiyrittäjäksi ryhtymistä. Sivutoimiyrittäjyyttä ei ole aikaisemmin yhdistetty työkyvyttömyyseläkkeeseen oppaan muodossa. Yleisestikin aihealueesta löytyy melko vähän tietoa. Tämän vuoksi oppaalla on uutuusarvoa ja se on merkittävä alan kehityksen kannalta.

1.2 Tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tärkein **tavoite on koota aloittavalle sivutoimiyrittäjälle opas turvalliseen yrittämiseen**. Turvallisella yrittämisellä tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että sivutoimiyrittäjyys ei aiheuta ennakoimattomia vaikutuksia työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen. Yrittäjän on tärkeä olla tietoinen toiminnan taloudellisista vaikutuksista, sillä jos yritystoiminta ylittää eläkkeen ansiorajan yli kolmen kuukauden ajan, koko eläke voidaan siltä ajalta jättää lepäämään. Tällöin yritystoiminta ei tuota lisätuloa, vaan päinvastoin aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia. Mikäli tulot uhkaavat ansiorajoja, yrittäjällä on oppaan avulla valmiudet toimia oikein. Opinnäytetyön teoriakatsauksessa keskitytään sivutoimiyrittäjyyden ja työkyvyttömyyseläkkeen juridisiin puoliin, joiden pohjalta laaditaan erillinen opas. Oppaan on tarkoitus esitellä tärkeimmät sivutoimen perustamiseen liittyvät seikat selkeänä kokonaisuutena ottaen huomioon työkyvyttömyyseläkkeeseen liittyvät asiat. Oppaassa tuodaan ilmi haasteita, joita neurologinen pitkäaikaissairaus voi tuoda yritystoimintaan. Haasteiden helpottamiseen ehdotetaan ratkaisuja. Oppaan avulla sivutoimiyrittäjyydestä kiinnostunut voi löytää helpommin sopivan muodon yrittää. Tavoitteena on saada oppaaseen esimerkkilaskelma veron määräytymisestä ja ansiorajat on tarkoitus selvittää yksinkertaisesti. Lisäksi oppaan avulla voi löytää lisätietoa aiheesta.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kehittämistutkimus. Tutkimusstrategiana käytetään aineiston triangulaatiota, eli useiden eri tiedonkeruumenetelmien yhdistelemistä

(Kananen 2012, 35). Tietoa kerätään kirjallisista ja sähköisistä lähteistä, haastatteluiden avulla sekä aiheeseen liittyvästä koulutuspäivästä. Valmis opas lähetetään arvioitavaksi muutamalle kohderyhmään kuuluvalle, jonka jälkeen sitä muokataan tarvittaessa palautteen perusteella.

1.3 Kohderyhmä ja rajaus

Opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvat neurologista pitkäaikaissairautta sairastavat työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkeläiset. Opinnäytetyö keskittyy tois- taiseksi voimassaoleviin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Oppaassa otetaan huomioon rajoitteita, joita kohderyhmään kuuluvilla henkilöillä voi olla. Rajoitteisiin syvenny- tään paremmin opinnäytetyön loppupuolella.

Kaikki opinnäytetyön luvut on kirjoitettu niin, että ne koskevat työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkeläisiä. Opinnäytetyössä puhutaan usein työkyvyttömyys- eläkkeestä, mutta se pitää sisällään myös osatyökyvyttömyyseläkkeen. Kohdat, jotka koskevat ainoastaan työkyvyttömyyseläkettä, esitetään kyseisellä termillä. Opas on kirjoitettu näkökulmasta jossa työkyvyttömyyseläkeläinen saa kohtuullisia lisätuloja sivutoimiyrittäjyydestään ja tulot pysyvät ansiorajojen sisällä. Tässä ta- pauksessa liiketoiminnalle ei haeta kasvua niin, että siitä muodostuisi jossain vai- heessa päätoimista. Oppaassa selvitetään kuitenkin, mitä vaihtoehtoja on tilan- teessa jossa ansiorajat ylittyvät.

Yritysmuodoista käsitellään toiminimi, osakeyhtiö ja osuuskunta. Lisäksi avataan laskutuspalveluyrityksen käyttöä. Muodot on valittu sen perusteella, että ne ovat potentiaalisimmat sivutoimiyrittäjyyden muodot ja ne voidaan perustaa yksin. Teo- riaosuudessa käsitellään ansiorajat, verotus ja yrittäjäläkevakuuutus. Näihin asioi- hin on kiinnitettävä huomiota, jotta esimerkiksi tulot eivät vaikuttaisi työkyvyttö- myyseläkkeeseen yrittäjän tietämättä. Oppaassa kerrotaan asiat lyhyesti ja tiiviste- tysti, jotta vaikutelma ei ole liian sekava.

1.4 Neuroliitto

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Neuroliitto, joka ajaa multippeliskleroosia eli MS-tautia ja eteneviä harvinaisia neurologisia sairauksia sairastavien etua (Yhdessä olemme enemmän). Neuroliiton alaisuudessa toimii 23 jäsenyhdistystä, jotka ja kaantuvat yli sataan kerhoon. Yhteensä Neuroliitolla on yli 10 000 jäsentä. Jäsenyhdistyksiä on ympäri Suomea ja niiden tarkoituksena on tuoda vertaistoiminta mahdollisimman lähelle sairastunutta ja hänen läheisiään.

Vertaistuen lisäksi Neuroliiton palveluihin kuuluu ammattilaisten antama ohjaus ja neuvonta sairauden aiheuttamissa elämänmuutoksissa (Yhdessä olemme enemmän). Neuroliiton tavoitteena on vähentää arjessa esiintyviä haasteita ja edistää neurologisten sairauksien tutkimusta, hoitoa ja kuntoutusta. Neuroliitto pyrkii vaikuttamaan antamalla ministeriöille ja muille päättävälle elimille lausuntoja. Neuroliitto tiedottaa sairauksista suurelle yleisölle ja eri sidosryhmille.

Yksi neuroliiton tärkeistä palveluista on työllisyyspalvelut jonka kautta tämän opinnäytetyön aihekin tuli. Työllisyyspalveluiden asiantuntia antaa yksilöllistä neuvontaa esimerkiksi työllistymisen vaikeuksissa, eläkkeelle siirtymisessä ja työuran jatkamisessa (Työllisyyspalvelut). Neuvontaa voi saada myös opiskelu- tai työolosuhteiden järjestämisessä, tukien ja etuuksien selvittämisessä ja ammatin vaihtamisessa. Pääsääntöisesti neuvonta tapahtuu puhelimitse ja sähköpostitse.

Neuroliitolla on myös kuntoutus- ja asumispalveluita. Maskun neurologinen kuntoutuskeskus järjestää laitosmuotoista kuntoutusta ja avokuntoutus Aksoni järjestää avomuotoisia kursseja alueellisesti. Neuroliitolla on kolme omaa palvelutaltoa jotka sijaitsevat Helsingissä, Lappeenrannassa ja Seinäjoella (Asumispalvelut). Kansaneläkelaitos ja kunnat toimivat ensisijaisina palveluiden ostajatahoina (Yhdessä olemme enemmän). Neuroliiton tärkeä toiminnanrahoittaja on Raha-automaattiyhdistys. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa varoja liikuntatoimintaan. Lisäksi osa liiton toiminnasta rahoitetaan yksityisten henkilöiden ja yritysten lahjoituksilla.

Neuroliitto julkaisee seitsemän kertaa vuodessa Avain -lehden, joka on liiton jäsenille ilmainen (Liity jäseneksi). Lehti käsittelee ajankohtaisia tutkimuksia MS-tautiin

ja harvinaisiin neurologisiin sairauksiin liittyen. Lehdessä on myös juttuja terveydestä, sosiaalikäymyksistä, hoidosta ja kuntoutuksesta.

2 SIVUTOIMIYRITTÄJYYS JA SEN VAIKUTUKSET TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEESEEN

2.1 Keskeiset käsitteet

Seuraavaksi avataan termejä jotka liittyvät keskeisesti opinnäytetyön aiheeseen. Opinnäytetyössä käsitellään sivutoimiyrittäjyyden yhdistämistä työkyvyttömyyseläkkeisiin, joten on luonnollista nostaa sivutoimiyrittäjyys ja työkyvyttömyyseläkkeet keskeisimmiksi käsitteiksi.

2.1.1 Sivutoimiyrittäjyys

Holopaisen (2014, 162) mukaan sivutoiminen yrittäjä ansaitsee elantonsa pääsääntöisesti muualta kuin sivutoimestaan. Sivutoiminen yrittäjä voi olla opiskelija, palkansaaja tai eläkeläinen. Sivutoiminen yritys on hyvä vaihtoehto kun halutaan hankkia lisätuloja tai testata liikeidean kannattavuutta.

Sivutoiminen yrittäjyys voi olla kausiluonteista tai osa-aikaista (Sivutoiminen yrittäjyys). Sivutoimiyrittäjyyden avulla voi organisoida mielekästä tekemistä järkevällä tavalla (Yrittäjäksi siinä sivussa 2014). Esimerkiksi harrastus voi kehittyä niin kannattavaksi, että siitä on järkevä tehdä yritystoimintaa.

2.1.2 Työkyvyttömyyseläkkeet

Työkyvyttömyyseläkkeet turvaavat toimeentulon silloin kun työkyky on heikentynyt väliaikaisesti tai vähintään vuoden ajaksi (Työkyvyttömyyseläke antaa turvaa). Työkyvyttömyyseläkkeet jaetaan määräaikaisiin ja toistaiseksi voimassaoleviin eläkkeisiin. Määräaikaisia työkyvyttömyyden vuoksi määrättyjä eläkkeitä ovat kuntoutustuki ja osakuntoutustuki. Määräaikainen työkyvyttömyyseläke määrätään silloin kun työkyvyn palautumisesta on toiveita. Kun työkyky on heikentynyt vähintään vuoden ajaksi sairauden, vamman tai vian vuoksi, voidaan myöntää toistai-

seksi voimassaoleva työkyvyttömyyseläke. Toistaiseksi myönnettävän eläkkeen on tarkoitus jatkua vanhuuseläkeikään saakka.

Lääkäri arvioi työkyvyn menetyksen asteen (Työkyvyttömyyseläke antaa turvaa). Se voi olla joko 2/5 tai 3/5. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen voi saada kun työkyky on alentunut vähintään 60 %. Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja osakuntoutustuen vastaava luku on 40 %. Työkyvyttömyyseläke määräytyy aikaisempien työsuhteiden, yritystoiminnan ja sosiaalietuuksien perusteena olevien ansioiden mukaan.

2.2 Sivutoimiyrittäjyksen perustaminen

Sivutoimiyrittäjyys on kasvava trendi Suomessa. Lähes puolet perustetuista yrityksistä on sivutoimiyrittäjiä. Sivutoimiyrittäjyyden motiiveita tutkittaessa (Viljamaa, Varamäki & Sorama 2013) on tärkeimmäksi motiiviksi havaittu itsensä toteuttaminen. Yli puolissa tutkituista tapauksista innostuksen sivutoimimiseen yrittäjyyteen on kerrottu alkavan omasta harrastuksesta tai kiinnostuksen kohteesta. Kun yrityksestään on innostunut, siihen jaksaa panostaa.

Käytännössä sivutoimiyritys perustetaan samalla tavalla kuin päätoiminen yritys. Yritystoiminnasta saatava tulo ei saa nousta päätoimeentuloksi, mutta muuten toiminnassa ei ole eroa päätoimimiseen yrittämiseen verrattuna. Tässä opinnäytetyössä esiteltävät sivutoimiyrittäjyyden muodot esitellään omien otsikoiden alla ja jokaisen muodon kohdalla kerrotaan kyseisen yritysmuodon perustamistoimet.

Yritysmuodon valintaan vaikuttaa perustajien lukumäärä (Holopainen 2014, 163). Sivutoimiyritys perustetaan useimmiten yksin, joten tällöin vaihtoehtoja ovat toiminimi, osakeyhtiö tai osuuskunta. Valintaan vaikuttaa oleellisesti myös pääoman tarve ja sen saatavuus, vastuut sekä toiminnan joustavuus ja jatkuvuus.

2.2.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja eli toiminimi on yritysmuodoista helpoin ja vaivattomin perustaa ja lopettaa. Lithin (2010) mukaan noin 65 % sivutoimisista yrittäjis-

tä on yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Toiminimen voi perustaa yksin, eikä siihen tarvita alkupääomaa (Uusyrityskeskus 2015). Toiminimen voi Suomessa perustaa luonnollinen henkilö, joka asuu pysyvästi Euroopan talousalueella. Jos henkilö asuu Euroopan talousalueen ulkopuolella, perustamiseen tarvitaan Patentti- ja rekisterihallituksen lupa. Tilintarkastusta ei ole määrätty laissa, mutta yrityksen talous täytyy pitää erillään omasta henkilökohtaisesta taloudesta kirjanpidon avulla. Yrittäjä on itse koko omaisuudellaan vastuussa yrityksestä. Yksityiset elinkeinonharjoittajat jaetaan ammatinharjoittajiin ja liikkeenharjoittajiin. Erona näillä on se, että ammatinharjoittaja työskentelee itsenäisesti ja toiminta perustuu pääsääntöisesti yrittäjän henkilökohtaiseen ammattitaitoon. Hänellä ei ole ulkopuolista työvoimaa eikä pysyvää toimipaikkaa. Ammatinharjoittaja pitää yksinkertaista kirjanpitoa ja toimintaan ei yleensä sitoudu merkittäviä pääomia. Liikkeenharjoittajan kirjanpito on kahdenkertainen ja hänellä voi olla vierasta työvoimaa sekä pysyvä toimipaikka.

Jokaisen toiminimen perustajan on tehtävä ilmoitus verohallintoon. Perustamisilmoitus tehdään verohallinnon sivuilta löytyvällä perustamisilmoituslomakkeella Y3. Yksityisen elinkeinonharjoittajan on ilmoitauduttava myös kaupparekisteriin mikäli hän harjoittaa luvanvaraista elinkeinoa, hänellä on pysyvä toimipaikka oman asunnon ulkopuolella, hänellä on töissä ulkopuolista työvoimaa, tai hän haluaa suojata toiminimensä (Työ- ja elinkeinoministeriö). Perustamisilmoitus kaupparekisteriin vuonna 2015 maksaa 110 € (Kaupparekisterin käsittelymaksuhinnasto 2014). Maksu on maksettava ennen perustamisilmoituksen tekemistä, sillä perustamisilmoitukseen on liitettävä kuitti suoritetusta maksusta. Ilmoitukset voi tehdä samalla lomakkeella. Lisäksi on täytettävä henkilötietolomake, joka löytyy Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Verohallinnon yhteisestä yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä, jonne on koottu kaikki yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat sekä niiden täyttöohjeet. (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä).

Jos ammatinharjoittajan toiminta on pientä ja tarkoituksena on pitää yhdenkertaista kirjanpitoa, voi taitojen riittäessä kirjanpidon tehdä itse (Vanamo, 2015). Kahdenkertaisenkin kirjanpidon voi tehdä itse, mutta silloin täytyy olla osaamista ja voimavaroja sen tekemiseen. Kirjanpito on hyvä ulkoistaa tilitoimistolle, jolloin itse

tarvitsee huolehtia ainoastaan laskujen lähettamisestä ja maksamisesta, sekä tositteiden lähettamisestä tilitoimistoon.

2.2.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on yksityistä elinkeinonharjoittajaa monimutkaisempi yritysmuoto. Sillä on kuitenkin omat hyvät puolensa. Osakeyhtiö on hyvä muoto silloin kun yrityksen varat ja omat varat haluaa pitää erillään. Tämä mahdollistaa myös ansioiden merkitsemisen, niin etteivät ne vaikuta eläkkeeseen. Mikäli toiminnan aloittaminen vaatii suuria investointeja, on osakeyhtiö potentiaalinen vaihtoehto. Osakeyhtiön perustaminen vaatii jonkin verran alkupääomaa. Yksityisen osakeyhtiön vähimmäisosakepääoma on 2 500 €. Osakkeita voi olla yksi tai useampia. Julkisen osakeyhtiön osakepääoma on oltava vähintään 80 000 €. Osakeyhtiön rekisteröinnin käsittelymaksu vuonna 2015 on 380 €. Verkossa rekisteröinti maksaa 330 €. (Kaupparekisterin käsittelymaksuhinnasto 2014).

Osakeyhtiön voi perustaa yksin, mutta hallituksessa on oltava omistajan lisäksi yksi varajäsen (Holopainen 2014). Hallitus on osakeyhtiön ainut pakollinen toimielin. Hallituksessa on oltava 1-5 jäsentä. Mikäli jäseniä on alle kolme, täytyy hallitukseen ottaa yksi varajäsen. Hallitus valitsee halutessaan toimitusjohtajan. Puhheenjohtaja on valittava, mikäli jäseniä on useampia kuin kaksi. Hallituksen tärkein tehtävä on huolehtia hallinnosta. Se valvoo myös varainhoidon ja kirjanpidon oikeellisuutta. Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja mahdollinen toimitusjohtaja on ilmoitettava kaupparekisteriin.

Päätöksenteko tapahtuu yhtiökokouksessa, jossa jokainen osakkeenomistaja äänestää osakkeidensa koko äänimäärällä, mikäli yhtiöjärjestyksessä ei ole sovittu toisin (Holopainen 2014). Yhtiökokouksessa voidaan sopia hallituksen ja toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvista asioista. Yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden sisällä tilikauden päättymisestä. Yhtiökokousta ei ole pakko pitää, mikäli osakkeenomistajat sopivat yksimielisesti yhtiökokoukselle kuuluvista asioista. Tällaiset päätökset täytyy kuitenkin kirjata, päivätä, numeroida ja allekirjoittaa. Jos osakkeenomistajia on enemmän kuin yksi, täytyy vähintään kahden allekirjoittaa päätös.

Mikäli lainsäädäntö tai yhtiöjärjestys ei velvoita, osakeyhtiölle ei tarvitse valita tilintarkastajia. Tilintarkastuslain (L 13.4.2007/459) 1 luvun 4 § mukaan tilintarkastajat tarvitaan mikäli päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella vähintään kaksi seuraavista kriteereistä täyttyvät. ”Taseen loppusumma ylittää 100 000 €, liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 € tai palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä”.

Osakeyhtiön perustaminen lähtee perustamissopimuksen, osakassopimuksen sekä yhtiöjärjestyksen laatimisella (Holopainen 2014). Kaikki osakeyhtiön perustamiseen liittyvät asiakirjat löytyvät Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta yhtenä pakettina. Perustamissopimuksesta käy ilmi sopimuksen päivämäärä, osakkeenomistajat ja heidän merkitsemät osakkeet, osakkeen hinta ja maksuaika, sekä hallituksen jäsenet. Perustamissopimus on tehtävä kirjallisesti ja kaikkien osakkeenomistajien täytyy allekirjoittaa sopimus. Yhtiöjärjestyksessä on oltava yhtiön toiminimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta sekä toimiala. Yhtiöjärjestyksessä voidaan sopia myös esimerkiksi yhtiön edustukseen ja toimivaltaan liittyvistä asioista. Osakassopimus on osakkaiden keskinäinen sopimus, jossa säädellään omistajien keskinäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Osakassopimus on tärkeä laatia alussa, koska myöhemmin sen muuttaminen on mahdollista ainoastaan kaikkien osapuolten yhteispäätöksellä.

Holopaisen (2014) mukaan seuraava vaihe osakeyhtiön perustamisessa on osakkeiden merkintä. Osakkeenomistaja merkitsee allekirjoituksellaan perustamissopimuksessa ilmenevän osakkeiden määrän. Sama henkilö voi merkitä kaikki osakkeet. Mikäli osakkeen merkintähintaa ei ole määrätty merkittäväksi osittain sijoitetun vapaan pääoman rahastoon, se merkitään osakepääomaan.

Osakkeiden merkitsemisen jälkeen yhtiölle on avattava oma pankkitili ja maksettava osakkeet (Holopainen 2014). Osakkeet täytyy maksaa yhtiön tilille ennen kuin yhtiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi. Yhtiö on kuitenkin ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. Ilmoitus kaupparekisteriin tapahtuu Y1-lomakkeella, sen liitelomakkeella ja henkilötietolomakkeella. Ilmoittaminen kaupparekisteriin onnistuu osakkeiden maksamisen jälkeen. Välittömästi rekisteröinnin jälkeen on laadittava osakeluettelo ja osakasluettelo, jotka ovat kaikkien nähtävissä pääkonttorissa. Luettelosta tulee löytyä osak-

keet tai osakekirjat numerojärjestyksessä, osakkeiden antamispäivä ja osakkeenomistajan nimi sekä osoite.

2.2.3 Osuuskunta

Osuuskuntalain (L 14.6.2013/421) 1 luvun 5 §:ssä sanotaan, että osuuskunnan tarkoitus on harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että sen jäsenet voivat käyttää hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluja. Toiminnan tarkoituksesta voidaan säännöissä määrätä toisin. Osuuskunnan ja osakeyhtiön sääntely on melko samanlaista (Osuuskunta).

Uusi osuuskuntalaki astui voimaan 1.1.2014 (Kontkanen 2013, 2). Uuden lain tarkoituksena on saada osuuskuntien toimintaedellytykset vastaamaan nykyaikaisen yritystoiminnan vaatimuksia. Vaatimuksena oli mm. laatia yhdenmukainen yhteisölainsäädäntö, helpottaa lain tulkintaa sekä hälventää mahdollisia epäluuloja osuuskunnasta yhtiömuotona. Uudistuksen myötä osuuskunnan voi nykyään perustaa yksin.

Osuuskunnan perustamistoimet mukailevat osakeyhtiön perustamista. Osuuskunnalle on ominaista sen jäsenmäärän vaihtuminen. Osuuskunnalla ei ole lakisääteistä minimipääomavaatimusta. Osuuskunta voi jakaa varojaan jäsenilleen sekä osuuksien ja osakkeiden omistajille osuuskuntalaissa määrättyjen sääntöjen perusteella. Osuuskunnan ainut pakollinen toimielin on hallitus, jossa on 1-5 varsinaista jäsentä (Holopainen 2014, 33). Mikäli jäseniä on vähemmän kuin kolme, on otettava yksi varajäsen. Jos hallituksessa on useita jäseniä, on sille valittava puheenjohtaja. Kuten osakeyhtiössä, myös osuuskunnassa hallituksen jäsenet ja varajäsenet on ilmoitettava kaupparekisteriin. Kaupparekisteriin on ilmoitettava myös mahdollinen toimitusjohtaja tai hallintoneuvoston jäsenet. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallintoa. Neuvostoon kuuluu vähintään kolme henkilöä, eikä toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen voi kuulua siihen. Osuuskunnassa voidaan soveltaa myös yksimielisen päätöksenteon tapaa (Holopainen 2014, 34–35). Osuuskunnan kokouksessa jokaisella jäsenellä on käytävissä yksi ääni. Tilintarkastuksessa sovelletaan tilintarkastuslakia. Mikäli osuuskunnalle ei valita tilintar-

kastajaa, tulee osuuskunnan kokouksen valita uuden osuuskuntalain mukaan toiminnantarkastaja.

Osuuskunnan perustaminen tapahtuu Y1 lomakkeella. Lomakkeen lisäksi on täytettävä liitelomake 2 sekä henkilötietolomake. Käsittelymaksu vuonna 2015 on 380 euroa (Kaupparekisterin käsittelymaksuhinnasto 2014). Osuuskunnan perustamisen ensimmäinen vaihe onkin sääntöjen ja perustamissopimuksen laatiminen (Holopainen 2014, 45). Kaikki jäsenet allekirjoittavat perustamissopimuksen. Allekirjoituksellaan jäsenet merkitsevät perustamissopimuksessa ilmenevän määrän osuuksia. Perustamissopimuksessa on osuuskuntalain 2 luvun 2 § mukaan mainittava aina: ”sopimuksen päivämäärä, kaikki perustajajäsenet ja kunkin merkitsemät osuudet, merkintähinta, osuuden maksuaika sekä osuuskunnan hallituksen jäsenet”. Osuuskuntalain 2 luvun 3 § mukaan säännöissä tulee mainita osuuskunnan ”toiminimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta sekä toimiala”.

Seuraavaksi osuuskunnalle tulee avata pankkitili ja jäsenten tulee maksaa merkintähinta tilille perustamissopimuksessa sovitun määräajan puitteissa (Holopainen 2014, 46). Rekisteröinti tapahtuu perustamisasiakirjojen toimittamisella Patentti- ja rekisterihallitukselle. Rekisteröinti tulee tehdä kolme kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta.

Osuuskunnan on laadittava välittömästi perustamisen jälkeen jäsenistä aakkosellinen luettelo (Holopainen 2014, 47). Luetteloon merkitään jäsenten tai muiden osakkeen tai osuuksien omistajien nimet, osoitteet, jäsenyyden alkamispäivä sekä osuuksien ja osakkeiden määrä osuus- ja osakelajeittain.

Osuuskuntalain 3 luvun 1 § mukaan osuuskunnan jäsenyyttä täytyy hakea hallitukselta kirjallisesti. Hallitus tekee päätöksen, mikäli osuuskunnan säännöissä ei ole määrätty toisin. Osuuskunnasta eroaminen tapahtuu eroamisilmoituksella (L 14.6.2013/421, 3 luku, 2§). Osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä, että erota saa vasta määräajan kuluttua. Määräaika saa olla enintään kolme vuotta.

2.2.4 Laskutuspalvelu

Laskutuspalvelu on uudenlainen muoto yrittäjä, Henkilön ei tarvitse perustaa omaa yritystä tehdäkseen työtä ja laskuttaa siitä. (Laskutuspalvelusta uusi työsuhdemuoto, 2013). Laskutuspalvelun ideana on, että työn tekevä henkilö laatii laskun, jonka laskutuspalveluyritys laskuttaa työn tilaajalta. Laskutuspalvelu maksaa työn tekijän tilille palkan, josta on vähennetty verot, sosiaalikulut ja laskutuspalveluyrityksen palkkion osuus. Työn tekevä henkilö on työn teon aikana työsuhteessa laskutuspalveluyritykseen.

Laskutuspalvelun käyttö sopii henkilöille, jotka tekevät lyhytaikaisia tai satunnaisia töitä, joista pitäisi lähettää lasku (Laskutuspalvelu, 2013). Sivutoimiyrittäjien toiminta voi usein olla juuri edellä mainitun kaltaista. Oman yrityksen ylläpito vaatii taloushallinnon osaamista ja kirjanpityötä. Mikäli nämä tuntuvat hankalilta, laskutuspalvelu voi olla sopiva vaihtoehto. Laskutuspalvelua käyttävät esimerkiksi muusikot, valokuvaajat, konsultit ja kouluttajat.

Laskutuspalveluyrityksiä on markkinoilla paljon. Yritykset tarjoavat palvelujaan hieman eri ehdoin ja erisuuruisilla palvelumaksuilla. Laskutuspalvelua valitessaan on oltava tarkkana, jotta ikäviltä yllätyksiltä vältytään myöhemmin (Laskutuspalvelu, 2013). Laskutuspalveluyrityksen valinnassa on tärkeä tarkistaa, että yritys maksaa laskutettavan summan palkkana, hoitaa kaikki lakisääteiset ilmoitukset ja maksut, yrityksen palkkio on kohtuullinen ja työn tilaajalle lähetetään selkeä lasku tarvittaessa myös e-laskuna tai sähköpostitse. Laskutuspalveluyritykset ottavat toiminnastaan palkkion, joka vähennetään palkasta. Jokaisella yrityksellä palkkion suuruus ja ehdot ovat erilaiset ja niihin tulee tutustua tarkoin. Palkkion osuus on noin 5 % laskun verottomasta loppusummasta. Yrityksillä on usein myös jokin vähimmäissumma, mikä veloitetaan jos prosentuaalinen osuus ei yllä vähimmäissummaan tai laskun loppusumma ei ylitä tiettyä rajaa.

Seuraavassa esimerkissä tuodaan esille työntekijälle maksettavan palkan suuruudet kahdessa eri tilanteessa. Työntekijä lähettää kaksi laskua eri toimeksiantajille. Laskujen asiakkaille lähetettävät loppusummat ovat 124 € ja 1240 €. Työntekijä toimii markkinointikonsulttina, joten toimialan arvonlisäveroprosentti on 24 %. Työntekijän veroprosentti on 16,5 %. Kyseisen esimerkkiyrityksen palkkio on 5 %

laskun verottomasta loppusummasta. Palkkio on kuitenkin aina vähintään 15 €. Työnantajakulut menevät valtiolle ja lakisääteisiin maksuihin ja työntekijän pidätykset verottajalle sekä vakuutusyhtiölle. Luvut ovat suuntaa antavia ja niihin vaikuttaa muun muassa ikä.

Taulukko 1. Palkan määräytyminen laskutuspalvelussa (Laske palkkasummasi)

Laskun veroton loppusumma	100 €	1 000 €
Osuuskunnan komissio	15 €	50 €
Työnantajakulut	17,70 €	197,82 €
Bruttopalkka	67,30 €	752,18 €
Työntekijän pidätykset	15,38 €	171,87 €
Työntekijälle maksettava palkka	51,92 €	580,31 €

2.3 Sivutoimiyrityksen vaikutus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työkyvyttömyyseläkkeen ohessa voi harjoittaa yritystoimintaa, mutta toiminnassa on otettava huomioon sivutoimiyrityksen vaikutukset työkyvyttömyyseläkkeeseen. Yrittäjätulot vaikuttavat työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen, eläkkeiden verotukseen sekä eläkkeensaajan asumistukeen (Työnteko eläkkeellä, 2015). Työkyvyttömyyseläkeläisen tulee seurata ansioidensa määrää, jotta ne eivät ylitä sallittuja rajoja. Opinnäytetyössä käsitellään myös verotusta, koska verotus muuttuu sivutoimiyrittäjyyden myötä. Lisäksi työssä käsitellään yrittäjäeläkevakuutus.

2.3.1 Ansiorajat

Työkyvyttömyyseläkeläinen voi tehdä ansiotyötä. Työn teosta täytyy kuitenkin ilmoittaa omaan työeläkelaitokseen ja tarvittaessa Kelaan, mikäli saa esimerkiksi eläkettä tai muuta tukea. Osatyökyvyttömyyseläkeläisellä on oikeus ansaita enintään 60 % vakiintuneesta työtulostaan ilman että eläke keskeytyy tai lakkautetaan (Työkyvyttömyyseläke yli vuoden työkyvyttömyyksiin). Täysi työkyvyttömyyseläkeläinen saa ansaita korkeintaan 40 % vakiintuneesta työtulostaan. Ansiotulo voi kuitenkin aina olla takuueläkkeen suuruinen, vuonna 2015 bruttomäärältään 746,57 €. Ennen sivutoimiyrityksen perustamista on hyvä selvittää omasta eläke-

laitoksesta kuinka paljon voi ansaita. Vakiintunut työtulo lasketaan yleensä viiden edellisen kalenterivuoden tuloista ja palkattoman ajan etuuksista (Osa-aika eläkkeen vakiintunut ansio). Mikäli näissä tuloissa on paljon vaihtelua tai vaihtelua edellisvuosiin nähden, voidaan tulo laskea tapauskohtaisemmin.

Mikäli ansiorajat ylittyvät on työkyvyttömyyseläke mahdollista jättää lepäämään kolmesta kuukaudesta aina kahteen vuoteen (Työkyvyttömyyseläkkeen voi jatkossa jättää lepäämään, 2013). Tällä mahdollisuudella tuetaan työssä käynnin kokeilemistä, ilman pelkoa eläkkeen menettämisestä. Työn loppuessa työkykyä ei tarvitse arvioida uudelleen, vaan eläkkeen maksu jatkuu automaattisesti. Laki mahdollistaa esimerkiksi satunnaisten ja lyhytaikaisten töiden tekemisen. Lepäämään jättämisen ajalta työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään. Eläkkeen voi jättää lepäämään uudelleen, kun se on ollut kuukauden maksussa. Lepäämisen aikana henkilö voi ansaita rajattomasti. Laki on voimassa vuoden 2016 loppuun.

Työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää lepäämään joko määräajaksi tai toistaiseksi (Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen). Määräaikaisessa lepäämään jättämisessä työkyvyttömyyseläke palautetaan maksuun määräajan umpeutuessa. Mikäli eläke on jätetty lepäämään toistaiseksi, se lakkautetaan jos eläkkeensaaja ei vaadi työkyvyttömyyseläkettä uudelleen maksettavaksi 2 vuoden kuluessa lepäämään jättämisestä. Työkyvyttömyyseläke voidaan ylittyvien ansiotulojen vuoksi siis keskeyttää tai lakkauttaa. Täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi jos ansioiden arvioidaan ylittyvän yli vuoden.

Kansaneläkelain (L 11.5.2007/568, 12 luku, 4 §) mukaan pysyvästi sokeat, liikuntakyvyttömät ja kansaneläkelain tarkoittamassa mielessä pysyvästi avuttomat henkilöt ovat aina työkyvyttömiä, vaikka he olisivat työssä ja elättäisivät sillä itsensä. Pysyvästi avuttomaksi lasketaan henkilöt, jotka eivät tule toimeen ilman toisten apua. Nämä henkilöt saavat ansaita työkyvyttömyyseläkkeensä ohella yli ansiorajojen.

2.3.2 Verotus

Tuloverotus.

Suomessa yrittäjän veron määräytyminen perustuu ansiotuloihin ja pääomatuloihin (Holopainen 2014, 147). Pääomatuloja ovat kaikki niin sanotusti rahalla tehty raha, esimerkiksi korkotulot, osingot ja myyntivoitot. Kaikki mitä ei lasketa pääomatuloksi, on ansiotuloa. Näitä ovat kaikki tulot, jotka on ansaittu muulla tavoin kuin pääoman avulla. Eläketulot lasketaan ansiotuloiksi.

Eläkkeensaajille on erilaisia vähennyksiä, joista merkittävin lienee eläketulovähennys (Eläkkeen ja palkan verotuksen erot, 2015). Eläketulovähennys helpottaa pienituloisimpien verotaakkaa merkittävästi. Eläketulovähennys vähennetään puhtaasta ansiotulosta sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa (Lakisäteistä eläkettä verotetaan ansiotulona). Eläketulovähennyksen täysi vähennys kunnallisverotuksessa on 9 140 € ja valtionverotuksessa 12 540 €. Eläke, josta ei saa vähennystä on kunnallisverotuksessa 26 066 € ja valtionverotuksessa 41 039 euroa.

Kunnallisverotuksessa eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että puhtaasta ansiotulosta vähennetään eläketulovähennyksen enimmäismäärä 9 140 € (Verotettavan tulon laskeminen, 2014). Tämä enimmäismäärän ylittävä osa kerrotaan 55 prosentilla, josta saadaan eläketulovähennyksen pienenemä. Eläketulovähennys saadaan enimmäismäärän ja pienenemän erotuksesta. Jäännös pyöristetään seuraavaan kymmeneen euroon. Valtionverotuksessa eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että puhtaasta ansiotulosta vähennetään eläketulovähennyksen enimmäismäärä 12 540. Enimmäismäärän ylittävä osa kerrotaan 44 prosentilla. Tämä eläketulovähennyksen pienenemä vähennetään eläketulovähennyksen enimmäismäärästä. Jäännös pyöristetään seuraavaan kymmeneen euroon. Puhtaaseen ansiotuloon lasketaan mukaan henkilön kaikki eläketulot ja yritystulot. Yrittäjän ei tarvitse itse huolehtia vähentämisestä. Verohallinto tekee vähennyksen automaattisesti kun vähennyksen piiriin kuulumisesta on ilmoitettu.

Työkyvyttömyyseläkeläinen saa invalidivähennyksen lääkärin B-lausuntoa vastaan. Lausunnossa on oltava maininta haitan määrästä ja pysyvyydestä. Kunnal-

lisverotuksessa luonnollisen henkilön puhtaasta ansiotulosta vähennetään 440 euroa. Osatyökyvyttömyyseläkeläisen invalidivähennys on vähintään 50 %, eli 220 euroa. Lääkäri voi määrätä osatyökyvyttömyyseläkkeen invalidivähennysprosentin suuremmaksi kuin 50 %. Valtionverotuksessa invalidivähennys tehdään valtiolle suoritettavasta ansiotulon tuloverosta, josta vähennetään 115 € (Verotettavan tulo laskeminen, 2014). Mikäli haitta-aste on pienempi kuin 100 % mutta vähintään 30 % vähennetään prosentuaalinen osuus 115 eurosta.

Yksityinen toiminimi ei ole itsenäinen verovelvollinen (Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus 2014). Sen verotettava tulo määritellään ja verotetaan omistajan ansio- ja pääomatulona. Jos yrittäjän puoliso osallistuu yritystoimintaan, voidaan ansiotulo jakaa puolisojen kesken suhteessa työpanokseen. Yrityksen tulot lisätään työkyvyttömyyseläkkeeseen ja niiden perusteella maksetaan verot. Verotuksessa yrittäjä voi jakaa verotettavan tulo pääoma- ja ansiotulo-osuuteen nettovarallisuuden perusteella. Nettovarallisuudelle määritelty korko voi olla 0 %, 10 % tai 20 prosenttia yrittäjän päätöksen mukaan. Alle 30 000 euron pääomatulo verotetaan 30 %:n verokannan mukaan (Veroprosentit). Yli 30 000 euron pääomatulon vero on 33 % yli menevältä osalta. Loput tilikauden tuloksesta lasketaan yrittäjän ansiotuloiksi ja lasketaan progressiivisen tuloveroasteikon mukaan (Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus 2014). Ensimmäisen yrittäjävuoden nettovarallisuus lasketaan ensimmäisen vuoden varoista. Yksityisen elinkeinonharjoittajan pääomatulo-osuuden laskentaperuste määräytyy siten, että yrityksen veronalaisista varoista vähennetään vähennuskelpoiset velat ja lisätään 30 % tilikauden aikana maksetuista ennakonpidätyksen alaisista palkoista. Yrittäjän yksityistalouden varoja ei lasketa mukaan. Seuraavassa esimerkkilaskelmassa osoitetaan yksityisen elinkeinonharjoittajan maksettava veron määrä ja se, mistä vero koostuu.

Esimerkki 1. Elinkeinoharjoittaja työskentelee yksin ja on täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä.

Yrityksen verotettava tulo	12 000 €
Työkyvyttömyyseläke	10 800 €
Ansiotulot	22 800 €
Yrityksen nettovarallisuus	10 000 €

Nettovarallisuuden korko 0 %

Pääomatulot 0 €

Pienten tulojen takia kannattaa nettovarallisuudelle laskea matala korko, sillä sen verotus on kireämpi kuin ansiotulon. Ansiotulo verotetaan progressiivisen tuloveroasteikon mukaan.

Eläketulovähennys sekä
kunnallis- että valtionverotuksessa 9 657 €

Invalidivähennys
kunnallis- ja valtionverotuksessa 440 € + 115 € = 555 €

Verotettava ansiotulo vähennyksineen (22 800 € - 9 657 € - 555 €) = 12 588 €

Kunnallisveroprosentti yrittäjän asuinkunnassa on 19 %, kirkollisvero 1,75 % ja muut valtiolle menevät maksut 1,5 %. Kunnallisveroprosentti on yhteensä 22,25 prosenttia. Valtion verotuksessa verotettava tulo ei yllä verotettavan ansiotulon alarajalle, joten yrittäjä ei maksa lainkaan valtion tuloveroa.

Yrittäjä maksaa kunnallisveroa 12 588 € x 0,2225 = 2 800,83 €

Yrittäjä maksaa veroja yhteensä 2 800,83 €

Taulukko 2. Valtion tuloveroasteikko 2015.

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
16 500—24 700	8	6,5
24 700—40 300	541	17,5
40 300—71 400	3 271	21,5
71 400—90 000	9 957,50	29,75
90 000—	15 491	31,75

Osakeyhtiön verotus on erilainen kuin yksityisen elinkeinonharjoittajan, koska osakeyhtiö on itsenäinen verovelvollinen (Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta, 2015). Osakeyhtiö maksaa veroa yhteisöverokannan mukaan. Yhteisöveron suuruus on 20 %. Omistaja voi ottaa yhtiöstä rahaa palkkana tai osinkona. Tällöin

palkka on aina ansiotuloa ja osinko jaetaan ansio- ja pääomatuloksi. Pienissä yrityksissä on perusteltua nostaa rahaa palkkana, koska ansiotulojen verotus on pienempää kuin pääomatulojen. Yrittäjän on hyvä laskea missä vaiheessa osinkoa kannattaa jakaa. Yrittäjä voi nostaa palkkaa ansiorajansa verran ja jättää muut mahdolliset tulot kasvattamaan yritystä.

Esimerkki 2. Osakeyhtiöllä on vain yksi osakkeenomistaja. Omistaja on maksanut palkkaa pitkin vuotta ansiorajojen salliman määrän ja tilinpäätöksessä yrityksen voitto on 8 000. Yrittäjän ei kannata jakaa osinkoa. Yrittäjä maksaa voitostaan yhteisöveron 20 %.

Yhteisövero $8\,000 \times 0,2 = 1\,600 \text{ €}$

Esimerkki 3. Oletetaan, että yrityksen voitto tilikauden lopussa on 20 000 €. Yrityksen nettovarallisuus on 80 000 €. Yrittäjä ei ole maksanut itselleen palkkaa, vaan haluaa nyt nostaa osinkoa 15 000 €. Yrittäjän oma veroprosentti on 25 %. Yrittäjä maksaa voitosta yhteisöverokannan mukaan 20 %.

$20\,000 \text{ €} \times 0,2 = 4\,000 \text{ €}$.

Nettovarallisuudesta lasketaan 8 %. Saadusta prosenttiosuudesta 25 % verotetaan pääomatulona, jonka veroprosentti on 30 %. Loput osingosta verotetaan osingonsaajan ansiotulona. Ansiotulosta 75 % verotetaan ansiotulona ja lisätään osingonsaajan muihin ansiotuloihin. Loput ovat verovapaata tuloa. (Osingot littaamattomasta yhtiöstä, 2015)

Nettovarallisuudesta 8 %	$80\,000 \text{ €} \times 0,08 = 6\,400 \text{ €}$
Pääomatuloa	$6\,400 \text{ €} \times 0,25 = 1\,600 \text{ €}$
Pääomatulon vero	$1\,600 \text{ €} \times 0,30 = 480 \text{ €}$
Ansiotulo	$15\,000 - 6\,400 \text{ €} = 8\,600 \text{ €}$
Ansiotulosta 75 %	$8\,600 \text{ €} \times 0,75 = 6\,450 \text{ €}$
Verovapaata tuloa	$15\,000 \text{ €} - 1\,600 \text{ €} - 6450 \text{ €} = 6\,950 \text{ €}$
Ansiotulosta maksettava vero	$6\,450 \text{ €} \times 0,25 = 1\,612,5 \text{ €}$

Yrittäjä maksaa veroa

$$4\,000\text{ €} + 480\text{ €} + 1\,612,5\text{ €} = 6\,092,5\text{ €}$$

Lopullisen veron laskemiseksi ansiotuloon lisätään yrittäjän työkyvyttömyyseläke, josta on tehty asianmukaiset vähennykset. Esimerkissä maksettava veron määrä on suuri, joten yrittäjän kannattaa pohtia muita vaihtoehtoja, kuten palkan maksaminen.

Osuuskunnasta saadusta ylijäämästä 25 % on veronalaista elinkeinotuloa tai maatalouden tuloa ja 75 % verovapaata tuloa vuotuisen 5000 euron yhteismäärään saakka (Osuuskunnan jakamat ylijäämät, 2014). Yli menevältä osalta veronalaista elinkeinotuloa on 75 % ja verovapaata 25 prosenttia. Tämä pätee kun ylijäämä on saajan elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloa. 5000 euron lievennyksen voi saada vain kerran.

Arvonlisäverotus.

Arvonlisäverovelvollisuus on pääsääntöisesti kaikilla Suomessa elinkeinotoimintaa harjoittavilla yrittäjillä. Arvonlisäverolaissa on kuitenkin säädetty muutama poikkeus verovelvollisuudesta (Holopainen 2014, 105). Yrittäjä ei ole arvonlisäverovelvollinen jos 12 kuukauden liikevaihto jää alle 8 500 euron. Huojennusta arvonlisäverovelvollinen voi saada, mikäli liikevaihtoa on 8 500 - 22 500 €. Jos vuotuinen liikevaihto on lähes 8 500, kannattaa rekisteriin hakeutua. Tällöin yritystoiminnan kuluista on mahdollisuus vähentää arvonlisäveroa. Yrittäjän tulee ilmoittaa alaraja-huojennustiedot Verohallinnolle kausiveroilmoituksella, joka jätetään asiakaskoh- taisen ilmoitusjakson pituudesta riippuen joko tilikauden viimeisenä kuukautena tai kalenterivuoden viimeisenä kohdekautena. Huojennusta ei saa, mikäli laskettu huojennus on negatiivinen tai jos tilitettävä vero on negatiivinen. Huojennuksen suuruus lasketaan kaavalla:

$$\text{vero} - \frac{(\text{liikevaihto} - 8\,500) * \text{vero}}{14\,000}$$

Arvonlisävero ilmoitetaan Verohallintoon kausiveroilmoituksella (Holopainen 2014, 107). Jos yrityksen liikevaihto vuodessa on enintään 25 000 €, voi veron ilmoittaa ja maksaa kerran vuodessa. Neljännesvuosittain vero tulee maksaa yrityksissä, joiden vuotuinen liikevaihto on enintään 50 000. Arvonlisäveron voi kuitenkin il-

moitta ja maksaa useamminkin. Kausiveroilmoituksen voi täyttää joko sähköisesti tai paperilomakkeella.

Arvonlisäverotuksen alarajahuojennukseen on tulossa muutoksia (Muutoksia yritysten verotukseen, 2015). Vuoden 2016 alusta lähtien yrittäjä ei ole arvonlisäverovelvollinen mikäli tilikauden liikevaihto jää alle 10 000 €. Huojennukseen oikeutavaa ylärajaa nostetaan 30 000 euroon.

2.3.3 Yrittäjän eläkevakuutus

Yrittäjän eläkevakuutus on yrittäjän ainut pakollinen vakuutus. Vakuutus otetaan eläkevakuutusyhtiöstä kuuden kuukauden sisällä yritystoiminnan alkamisesta (Perustamisopas alkavalle yrittäjälle 2015, 43). Työkyvyttömyyseläkeläisen ja osatyökyvyttömyyseläkeläisen on otettava yrittäjän eläkevakuutus perustaessaan sivutoimisen yrityksen, mikäli yrittäjän vuosityötulot ovat vähintään 7 502,14 € (v. 2015) ja muut vakuuttamisvelvollisuudet täyttyvät (Holopainen 2014, 135). Vakuutuksen piiriin kuuluakseen yrittäjän on oltava 18–67-vuotias, asua Suomessa, työskennellä yrityksessään ja olla toiminut yrittäjänä yhtäjaksoisesti vähintään neljän kuukauden ajan 18 vuotta täytettyään. Mikäli yrittäjän vuosittainen työtulo on pienempi kuin laissa pakolliselle vakuuttamiselle säädetty vähimmäismäärä, yrittäjä voi kuitenkin ottaa vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen. Jos arvioitu vuosityötulo jää alle 5 504,14 € vuodessa on yrittäjällä oikeus saada vakuutus hakemuksesta sosiaali- ja terveysministeriöltä (L 22.12.2006/1272 luku 9, 113 §).

Vakuutusvelvollisuus koskee ammatin- tai liikkeenharjoittajia (YEL-vakuutus yrittäjän opas 2015, 3). Ammatin- tai liikkeenharjoittajan on vakuutettava myös perheenjäsenet, jotka työskentelevät yritykselle ilman palkkaa. Velvollisuus koskee myös avoimen yhtiön yhtiömiehiä, kommandiittiyhtiön vastuunalaisia yhtiömiehiä sekä osakeyhtiön osakkaita, jotka työskentelevät johtavassa asemassa ja joiden omistus on yli 30 % tai samassa taloudessa asuvien perheenjäsenten kanssa yhdessä yli 50 %. Osuuskunnan johtavassa asemassa työskentelevän on myös otettava vakuutus mikäli hänen äänioikeutensa tai omistusosuutensa on yli 30 % tai yhdessä perheenjäsenten kanssa yli 50 %.

Työkyvyttömyyseläkeläisen eläke karttuu 1,5 % vuodessa vakuutetun yritystoiminnan kokonaistyötulosta (L 22.12.2006/1272, 4 luku, 64 §). YEL-vakuutuksen määrä lasketaan yrittäjän työtulon perusteella. Yrittäjän työtulo on yrittäjän eläkelain (L22.12.2006/1272) 9 luvun, 112 § perusteella ”palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos hänen tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaansa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä”.

Täyden työkyvyttömyyseläkeläisen YEL-työtulo saa olla korkeintaan 40 % ja osatyökyvyttömyyseläkeläisen 60 % aikaisemmista ansioista. Työtulon rajat löytyvät eläkepääätöksestä. Kaikille työkyvyttömyyseläkeläisille on sallittu alle 8 958,84 € YEL-vuosityötulo. Työkyvyttömyyseläkkeen aikana tai sen jälkeen ansaittu uusi eläke on mahdollista hakea maksuun kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeen saajan täytettyä 63 vuotta. (Yrittäjätoiminta eläkkeellä).

Aloittavalla yrittäjällä on mahdollisuus saada YEL-vakuutukseen alennus yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta (L 22.12.2006/1272, 9 luku, 115 §). Tältä ajalta yrittäjä maksaa kokonaisvakuutuksestaan 78 %. Mikäli yritystoiminta keskeytyy jostain syystä ennen kuin 48 kuukautta on täynnä, voidaan yrittäjän pyynnöstä jatkaa alennetun maksun maksamista jäljellä olevilta kuukausilta toisessa yrittäjätoimintajaksossa.

3 SAIRAUDEN JA SIVUTOIMIYRITTÄJYYDEN YHDISTÄMINEN

Seuraavassa luvussa käsitellään yleisellä tasolla sitä, mikä on neurologinen pitkäaikaissairaus. Neurologisista sairauksista ja niiden oireista annetaan esimerkkejä. Lisäksi kommentoidaan näiden sairauksien yleisyyttä Suomessa.

Neurologinen sairaus tuo omat haasteensa myös yritystoimintaan. Nämä haasteet on hyvä oppia tunnistamaan itse, mutta myös yrittäjän läheisten ja liiketoimintakumppaneiden on hyvä tietää haasteista, mikäli ne vaikuttavat yritystoimintaan.

3.1 Neurologinen pitkäaikaissairaus

Pitkäaikaissairauden määritelmiä on useita. Hopian (2006, 16) mukaan sairautta voidaan kutsua pitkäaikaissairaudeksi kun hoidon tarve ja oireet kestävät vähintään puoli vuotta. Useille neurologisille pitkäaikaissairauksille on tyypillistä kestää syntymästä tai diagnoosin saamisesta koko elämän. Yleensä neurologisen sairauden oireita voidaan lievittää eri hoitomenetelmillä ja lääkkeillä. Kaikkiin sairauksiin ei kuitenkaan ole hoitomenetelmiä tai tehoavia lääkkeitä. Neurologisia pitkäaikaissairauksia on lukematon määrä ja ne koskettavat varsin monia Suomalaisia. Yleisiä neurologisia pitkäaikaissairauksia ovat migreeni ja epilepsia (HUS). Pelkästään migreenistä kärsii Suomessa yli 500 000 (NEO).

MS-tauti on yleisin neurologinen autoimmuunisairaus (Terveyskirjasto). MS-tautiin sairastuu Suomessa noin 250 henkilöä vuodessa ja yleisyys lukeutuu maailman suurimpiin. Se on kolmanneksi suurin diagnoosiryhmä 16–44 -vuotiailla tutkittaessa työkyvyttömyyseläkkeen syytä.

Neurologisiin pitkäaikaissairauksiin lukeutuu myös useita harvinaisia sairauksia. Harvinainen neurologinen sairaus koskettaa noin 6–8 % väestöstä. Sairauksia on lukematon määrä, joten samaa sairautta sairastavia on varsin vähän. Sairaus luokitellaan harvinaiseksi, mikäli sitä esiintyy alle 5/10 000. Useimmiten harvinainen sairaus esiintyy kuitenkin ainoastaan 1/100 000. (Neuroliitto)

3.2 Neurologisen pitkäaikaissairauden tuomat haasteet yritystoimintaan

Neurologinen pitkäaikaissairaus vaikuttaa arjessa selviytymiseen eri tavoin. Sairaus voi hankaloittaa päivittäisiä toimia tai estää niiden tekemisen. On selvää, että sairauden aiheuttamat oireet tuovat haasteita myös yritystoimintaan. Seuraavaksi käsitellään muutamia mahdollisia haasteita ja esitetään joitakin keinoja niiden helpottamiseksi. Työssä on otettu huomioon lähinnä kognitiiviset oireet, koska jokainen yrittäjä tarvitsee yrityksensä pyörittämiseen jossain määrin kognitiivista toimintakykyä vaikka itse yrittäminen olisi esimerkiksi käsityötä.

Ihmisen kognitiivisiin toimintoihin kuuluvat muun muassa oppiminen ja muistaminen (Hämäläinen 2013, 5). Muita tärkeitä kognitiivisia toimintoja ovat tarkkaavaisuuden kohdistaminen, suuntaaminen ja ylläpitäminen, ongelmanratkaisukyky sekä kielen ymmärtäminen ja käyttäminen. Jokaisen sairaus ja oireet ovat yksilöllisiä, mutta neurologinen pitkäaikaissairaus voi vaikuttaa edellä mainittuihin toimintoihin. (Hämäläinen 2013, 8).

Jos henkilö on työkyvyttömyyseläkkeellä, haasteita arjessa on todennäköisesti jonkin verran. Haasteet voivat johtua esimerkiksi kognitiivisista ja toiminnallisista oireista. Uuden oppiminen ja mieleen palauttaminen vaikeutuu, tarkkaavaisuus heikkenee, tiedonkäsittely hidastuu ja sanat voivat olla hukassa. Sairaus voi vaikuttaa henkilön muistiin, keskittymiskykyyn sekä ongelmanratkaisukykyyn (Hämäläinen 2013, 5). Toiminnallisesti sairaus voi hidastaa toimintoja, vaikeuttaa liikkumista ja aiheuttaa kipuja, jotka osaltaan kaikki vaikeuttavat yritystoimintaa jollain tapaa.

MS-tauti ja moni muukin neurologinen pitkäaikaissairaus aiheuttaa muistin heikentymistä (Hämäläinen 2013, 8). Muistin heikentyminen voi johtua sairaudesta itseltään tai esimerkiksi sairauden aiheuttamien kipujen tai uupumuksen seurauksena. Muistin tueksi voi käyttää esimerkiksi muistilappuja ja kalenteria, tai kehittää omia muistisääntöjä.

Hämäläisen (2013, 15) mukaan keskittymisvaikeudet ovat yksi kognitiivinen oire. Kirjoittaja katsoo keskittymisvaikeuksien haittaavan yritystoimintaa. Keskittymisen vaikeutuessa on hyvä tiedostaa häiriötekijät ja yrittää poistaa ne mahdollisuuksien

rajoissa. Tilan on hyvä olla rauhallinen, eikä liian kuuma. Tärkeimmät ja eniten keskittymistä vaativat asiat on hyvä tehdä päivän virkeimpänä aikana. Tärkeää on kuunnella itseään, eikä vaatia liikaa kun tuntee itsensä väsyneeksi. Hämäläisen (ml.) mukaan toinen kognitiivinen oire on tiedonkäsittelyn hidastuminen. Asioita ei voi tehdä enää yhtä nopeasti kuin ennen ja tiedon sisäistäminen vie enemmän aikaa. Tällöin on hyvä antaa itselleen aikaa uuden oppimiseen ja kertoa läheisille, että oppiminen vie enemmän aikaa kuin ennen. Etukäteen suunnittelulla voi välttyä ilman harkinta-aikaa päätettävistä asioista.

Uupumus on yksi neurologisten pitkäaikaissairauksien yleisimmistä oireista (Hämäläinen 2012, 4). Uupumus ilmenee tarmon puutteena ja väsymyksen tunteena. Se on voimakkaampaa kuin voisi olettaa potilaan toimintakyky huomioon ottaen. Hämäläisen mukaan uupumus voi ilmaantua milloin vain ilman mitään syytä ja se pahenee lämmön vaikutuksesta. Uupumuksen seurauksena fyysiset toiminnot ja ajatustoiminnot väsähtävät ja se hankaloittaa velvollisuuksista huolehtimista. Uupumus on hankala oire, sillä se ei näy päällepäin. Usein ulkopuolinen voi tulkita sen laiskuudeksi, mikäli ei tiedä sairaudesta. Uupumisen kannalta Hämäläinen katsoo säännöllisen päivärytmin tärkeäksi. Lepotaukojen järjestäminen, riittävä yöuni, rentoutuskeinot, terveellinen ruokailu ja fyysinen harjoittelu edesauttavat uupumisesta kärsivän hyvinvointia. Hyvästä ergonomiasta ja työolosuhteiden muokkaamisesta on myös huolehdittava. Uupumisen tunnistaminen on tärkeä oppia, jotta itseään ei väsyttä turhaan ja lepotauko on oikeaan aikaan. Keskittyminen vain yhteen asiaan kerrallaan ja järjestelmällisyys auttavat myös uupumuksen hallinnassa.

Omat haasteet on tärkeä tunnistaa ja tiedostaa. Niistä on myös tärkeä kertoa läheisille, mikäli oireet vaikuttavat selvästi päivittäiseen toimintaan. Liikekumppaneille ja asiakkaille on myös hyvä kertoa jos sairaus vaikuttaa selvästi yritystoimintaan. Neurologisten sairauksien oireita sekoitetaan usein virheellisesti esimerkiksi välinpitämättömyydeksi, laiskuudeksi tai jopa humalatilaksi (Hämäläinen 2012, 8). Oireiden tuomisella julki välttyään monilta väärinkäsityksiltä ja huhupuheilta.

Vaikeisiinkin haasteisiin voidaan etsiä ratkaisuja ammattilaisten avustamana. Toimintaterapeutin kanssa voi keskustella omista haasteista ja pohtia niihin ratkaisuja. Apua kannattaa pyytää rohkeasti. Oikeanlaiset muutokset esimerkiksi työpis-

teellä voivat helpottaa arkea merkittävästi. Apuvälineitä on saatavilla ja niiden hankkimiseen voi saada avustusta esimerkiksi Kelasta ja Tukilinjasta. Kela myöntää harkintansa mukaan apuvälineitä henkilöille, jotka eivät selviydy sairauden tai vamman vuoksi työssään ilman vaativia apuvälineitä (Apuvälineitä työhön ja opiskeluun). Näitä apuvälineitä voivat olla esimerkiksi atk-laitteistot sekä piste- ja isonäytöt. Tukilinja myöntää apurahoja tukemaan aktiivista elämää ja tasa-arvoa (Apuhat). Tukilinjalta voivat hakea tukea muun muassa fyysisesti ja psyykkisesti toimintarajoitteiset. Olennaista ei ole diagnoosi, vaan toimintakyvyn rajoittuneisuus. Yrittäjänä pitkäaikaissairaalla on hyvä olla myös suunnitelma pahenemisvaiheiden varalle.

4 OPPAAN TOTEUTUS

Tässä osiossa kuvataan yleisesti oppaiden rakennetta ja sisältöä helpottamaan oppaan toteutusta. Toteuttamisen vaiheet käydään läpi vaihe vaiheelta aina suunnittelusta ja visualisoinnista valmiiksi oppaaksi.

4.1 Oppaan toteuttamisen vaiheet

Oppaan toteuttaminen lähti liikkeelle teorian etsimisellä. Teoriaosuuden rakentumiseksi pohdittiin asioita, joita sivutoimiyrityksen perustaja miettii alkuvaiheessa. Teoriaosuuteen valikoituihin asiakokonaisuuksiin otti kantaa myös Neuroliiton edustaja. Aineiston ollessa valmis aloitettiin itse oppaan kokoaminen. Oppaan laatimiseen ei ole yleistä ohjeistusta tai opasta, joten tämän opinnäytetyön oppaaseen on otettu vaikutteita hyväksi havaituista tavoista esittää asioita oppaissa. Seuraavissa luetteloissa eritellään havaintoja tarkastelun alla olleista neljästä erilaisesta oppaasta jaoteltuna hyviin ja huonoihin puoliin. Oppaat olivat Perustamisopas alkavalle yrittäjälle 2015, Opas yrittäjyyteen 2015, Sisäilmaopas 2012 sekä Opas astmaa sairastaville 2014.

Luettelo 1. Oppaiden hyviä puolia ovat

- sisällysluettelo ja lyhyt johdatus aiheeseen
- kysymysmuotoiset otsikot ja käskevä sanamuoto
- numerointi ja listaus
- selkeä asettelu ja laatikointi
- palstoja vähintään kaksi
- harkitut ja positiivisia miellelyhtymiä herättävät värit ja kuvat
- kompakti mitta
- ohjeistus lisätiedon pariin

Luettelo 2. Oppaiden huonoja puolia ovat

- värittömyys
- kuvien puuttuminen
- epäselvä jaottelu

– liika teksti

Tämän opinnäytetyön oppaassa on mahdollisimman tarkasti noudatettu listaa oppaiden hyvistä puolista ja pyritty välttämään huonoja. Oppaiden tarkastelun jälkeen pohdittiin oppaan rakennetta. Oppaassa on havainnointien perusteella hyvä olla sisällysluettelo heti kansilehden jälkeen. Sisällysluettelon läheisyydessä lukijalle kerrotaan lyhyesti mitä opas sisältää, minkä jälkeen mennään suoraan asiaan. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu kahdesta suuremmasta osiosta, jotka antavat hyvän pohjan oppaalle. Oppaassa esitetään erikseen yksityisen elinkeinonharjoittajan, osakeyhtiön ja osuuskunnan perustaminen. Näiden lisäksi kerrotaan laskutuspalveluyrityksen käytöstä. Oppaassa kerrotaan ansiorajoista, yrittäjäeläkevakuutus pääpiirteittäin ja se miten verotus muuttuu yritystoiminnan myötä. Oppaan teoreettisen osuuden jälkeen käsitellään omana kokonaisuutenaan yrittäjänä jaksamista ja jaksamiseen annetaan muutamia vinkkejä. Viimeisenä oppaassa kerrotaan mistä saa lisätietoa jos on kiinnostunut aloittamaan sivutoimiyrittäjänä.

Muita oppaita havainnoidessa visuaalisuus nousi erittäin tärkeäksi tekijäksi. Hyvän oppaan tunnusmerkkeihin kuuluu onnistunut visuaalinen ilme. Seuraavana oppaan työstämisprosessissa keskityttiin oppaan rakenteeseen ja visuaalisuuteen. Oppaaseen päädyttiin valitsemaan melko neutraalit värit. Vaalea sininen ja vihreä kuvastavat luontoa, rauhallisuutta, uuden syntymistä ja kasvua. Kannen kuva valikoitui tekijän omista kuvista sen hienon tunnelman ja värimaailman vuoksi. Näin varmistettiin myös kuvan luvallinen käyttö tekijänoikeuksien näkökulmasta. Teksti päätettiin kirjoittaa kahteen palstaan, koska se näytti visuaalisesti paremmalta ja asiallisemmalta kuin yhden palstan käyttäminen. Esimerkkilaskelma on erotettu muusta tekstistä reunaviivoilla, jotta se erottuu selkeästi omana kokonaisuutena. Tekstissä on käytetty eri värejä otsikoiden ja asiatekstin välillä.

Visualisoinnin yhteydessä alkoi kirjoittamisvaihe. Oppaaseen pyrittiin valitsemaan tärkeimmät asiat jokaisesta ennalta päätetystä asiasta. Asiat on esitetty mahdollisimman tiiviissä muodossa, kuitenkin niin, että asiasisältö pysyy ymmärrettävänä. Kun oppaassa oli kaikki ennalta suunniteltu tieto ja visuaalisuus oli kunnossa, lähetettiin opas neljälle henkilölle kommentoitavaksi. Henkilöistä kolme vastasi. Vastanneista yksi oli työkyvyttömyyseläkeläinen jolla oli oma toiminimi, toinen vastaa-

jista oli myös työkyvyttömyyseläkkeellä ja hänellä oli pitkä kokemus perheyrittäjyydestä. Kolmas vastaajista oli Neuroliiton edustaja. Pyysin henkilöiltä kommentteja koskien oppaan ulkonäköä, selkeyttä ja asiasisältöä.

Kohderyhmän kommenttien avulla sain uusia näkökulmia, joita en ollut itse ajatellut tai niistä oli tullut teoriaosuutta kirjoittaessani niin itsestäänselvyyksiä, etten ymmärtänyt kirjoittaa niitä oppaaseen. Oppaan visuaalisesta ilmeestä tuli positiivisia kommentteja. Kohderyhmän mielestä olin esittänyt asiat helposti ymmärrettävässä muodossa ja värit sekä asettelu miellyttivät. Korjausehdotukset olivatkin lähinnä asiasisältöön liittyviä. Neuroliitosta tuli enemmän korjausehdotuksia asioiden esitysjärjestykseen.

4.2 Arviointi

Tavoitteena oli tehdä opas sivutoimiyrittäjyyden aloittamisesta työkyvyttömyyseläkeläiselle. Valmista opasta katsoessa voi todeta, että tavoitteeseen on päästy. Oppaassa tulee ilmi tärkeimmät asiat, jotka tulee ottaa huomioon yhdistettäessä työkyvyttömyyseläke yrittäjyyteen. Olen tyytyväinen oppaan ulkonäköön ja sisältöön. Opasta on helppo lukea ja sen avulla pääsee vaivattomasti lisätiedon pariin.

Tavoitteena oli sisällyttää oppaaseen listauksen hyviä puolia ja välttää huonoja. Valmis opas sisältää lyhyen alkutekstin, jossa kerrotaan oppaan sisällöstä. Sisällysluettelo on samalla sivulla. Numerointia ja listausta on käytetty lähinnä lainkohtia referoidessa. Oppaan asettelu on onnistunut ja kahden palstan käyttö toimii hyvin. Se saa työn näyttämään ammattimaisemmalta. Värimaailman luominen onnistui. Asiat on esitetty kohtuullisen pienessä tilassa ja opas on hyvän mittainen. Mikäli aiheesta on kiinnostunut, viimeisen sivun linkkejä klikkaamalla pääsee suoraan lisätiedon pariin.

Prosessin aikana valkeni entistä enemmän aiheen laajuus, joka aiheutti ongelmia käsiteltävien asiakokonaisuuksien valitsemiseen ja rajaamiseen. Oppaasta olisi saanut paljon pidemmän, mutta se haluttiin pitää tarkoituksella yksinkertaisena ja melko lyhyenä. Visuaalisuus osoittautui yllättävän vaikeaksi. Värimaailma ja asettelu kehittyivät kirjoitusvaiheen kanssa yhtä aikaa ja lopulta ne miellyttivät. Kuvia

olisi saanut olla enemmän sivujen elävöittämiseksi. Käytössä oli jonkin verran kuvia, mutta niiden asettelu sopivasti oppaaseen tuotti vaikeuksia, joten ne päätettiin jättää kokonaan pois.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kehittämistutkimus toteutettiin eri menetelmiä yhdistelemällä. Tietoa etsittiin kirjallisista ja sähköisistä lähteistä, haastattelin kohderyhmään kuuluvaa henkilöä ja käytiin verotuskoulutuksessa hankkimassa viimeistä tietoa yritysverotuksesta. Tietoa onnistuttiin keräämään tarpeeksi. Käsiteltävät asiat valittiin sen perusteella, mitkä työn kirjoittaja kokisi tärkeiksi jos olisi perustamassa yritystä eläkkeen ohelle. Tässä kohtaa kysyttiin myös toimeksiantajalta ja haastattelun kohteena olevalta yrittäjältä mitä asioita he haluaisivat oppaan käsittelevän. Sisältöä suunniteltaessa olisi voinut tehdä laajempaa haastattelua siitä, mitkä asiat koetaan tärkeiksi tai hankaliksi asioiksi ja niiden perusteella rakentaa opasta. Haastatteluilla olisi luultavasti tultu samoihin tuloksiin kuin käytetyssä menetelmässä, joten siitä ajatuksesta luovuttiin jo aikaisessa vaiheessa.

Opinnäytetyöprosessi opetti valtavasti eläkkeistä ja yrittäjyydestä. Asiat ovat monimutkaisia, mutta todella mielenkiintoisia. Suomen eläkejärjestelmä ja yritysverotus tulivat tutummiksi prosessin aikana. Myös erilaiset vähennykset ovat nyt hallussa. Tarvittaessa osaisin neuvoa henkilöä, joka on perustamassa sivutoimiyrittäjästä työkyvyttömyyseläkkeen rinnalle.

Työprosessi oli raskas, koska työtahti oli nopea ja prosessin ohella oli käytävä normaalisti koulua. Konkreettinen työskentely alkoi tammikuussa ja työ oli valmis huhtikuun puolessa välissä. Työ valmistui tasaiseen tahtiin, mutta lopussa jouduttiin ponnistelemaan hieman rankemmin. Aikataulut onnistui hyvin, eikä lisäaika olisi ratkaisevasti parantanut työtä. Olen erittäin tyytyväinen lopputulokseen ja voin hyvillä mielin luovuttaa oppaan Neuroliiton käyttöön. Toivottavasti oppaasta on paljon hyötyä liiton jäsenille. Neuroliitto oli toimeksiantajana hyvä ja apua sai aina kun tarvitsi. Oppaan arvioineet kohderyhmän jäsenet olivat myös merkittävässä roolissa työn onnistumisen kannalta.

Työ osoittaa, että sivutoimiyrittäjyyden ja eläkkeen yhdistäminen on entistä useammin potentiaalinen lisätulojen hankkimisen muoto. Tästä johtuen tietoisuutta tulisi lisätä. Olisi hienoa jos aiheesta järjestettäisiin koulutusta tai teemapäiviä. Tietoisuuden lisäämiselle olisi tarvetta, koska oppaaseen kerätyt asiat olivat

todella levällään, eikä aiheesta löytynyt juurikaan täsmällistä tietoa. Tiedon puute voi olla ratkaiseva tekijä perustamispäätöksessä. Opasta voisi käyttää koulutuksen pohjana.

Opinnäytetyö pohjautuu lakeihin, jonka vuoksi tiedot vanhenevat nopeasti. Oppaan tietojen ajantasaisuus kannattaa tarkistaa vuosittain. Tälläkin hetkellä on tiedossa eläkeuudistus, joka tuo varmasti muutoksia myös opinnäytetyössä käsiteltyihin asioihin. Oppaasta toimitetaan Neuroliitolle Word – muotoinen versio, vanhentuneiden tietojen muokkaamista varten.

LÄHTEET

- Apurahat. [Verkkosivu]. Tukilinja. [Viitattu 15.4.2015]. Saatavana: <http://www.tukilinja.fi/apurahat/>
- Apuvälineitä työhön ja opiskeluun. 1.11.2012. [Verkkosivu]. Kansaneläkelaitos. [Viitattu 15.4.2015]. Saatavana: http://www.kela.fi/tyoikaisille_apuvaineet
- Asumispalvelut. [Verkkosivu]. Turku: Neuroliitto. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.neuroliitto.fi/asumispalvelut>
- Eläkkeen ja palkan verotuksen erot. 17.3.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Veronmaksajain keskusliitto ry. [Viitattu 30.3.2015]. Saatavana: <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Elakkeiden-verotus/Elakkeet/Elakkeen-ja-palkan-verotuksen-erot/>
- Holopainen, T. (toim.) 2014. Yrityksen perustamisopas: Käytännön perustamistoimet. 23. uudistettu painos. Espoo: Asiatieto.
- Hopia, H. 2006. Somaattisesti pitkäaikaissairaana lapsen perheen terveyden edistäminen. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja. [Viitattu 10.3.2015]. Saatavana: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67606/951-44-6628-4.pdf?sequence=1>
- HUS. Neurologia. [Verkkosivu]. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. [Viitattu 10.3.2015]. Saatavana: <http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/neurologia/Sivut/default.aspx>
- Hämäläinen, P. & Niemi, S. 2012. Uupumus MS-taudissa. 4. painos. Masku: MS-liitto. Suomen MS-liiton julkaisusarja n:o 21.
- Hämäläinen, P. 2013. Kognitio: Muisti pätkii, sanat hakusessa – kognitiiviset oireet MS-taudissa. 3. uudistettu painos. Masku: MS-liitto. Suomen MS-liiton julkaisusarja n:o 25.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisusarja, 134.
- Kaupparekisterin käsittelymaksuhinnasto. 1.9.2014. [Verkkosivu]. Patentti- ja rekisterihallitus. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/hinnasto/kasittelymaksut.html>

- Kontkanen, A. 2013. Uusi osuuskuntalaki: Keskeiset muutokset ja vaikutus osuuskuntaan. [Verkojulkaisu]. Pellervo-seura. [Viitattu 19.3.2015]. Saatavana: http://www.pellervo.fi/pp/2013esitykset/anne_kontkanen_pp_2013.pdf
- L 13.4.2007/459. Tilintarkastuslaki.
- L 14.6.2013/42. Osuuskuntalaki.
- L 22.12.2006/1272. Yrittäjän eläkelaki.
- Lakisääteistä eläkettä verotetaan ansiotulona. 2.2.2015. [Verkkosivu]. Eläketurvakeskus. [Viitattu 14.4.2015]. Saatavana: http://www.etk.fi/fi/service/lakis%C3%A4%C3%A4teisten_el%C3%A4kkeiden_verotus/269/lakis%C3%A4%C3%A4teisten_el%C3%A4kkeiden_verotus
- Laske palkkasummasi. [Verkkosivu]. Ukko.fi. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavana: <https://extra.ukko.fi/tools/palkkalaskuri?tapaturmavakuutus=2.00&type=toInvoice&summa=1000&summaWithoutVat=1000&containsVat=0&vat=24&prosentti=16%2C5&km=&kpvr=&ppvr=&ak=&tk=>
- Laskutuspalvelu – Laskuta ilman omaa yritystä. 24.6.2013. [Verkkosivu]. Talous Suomi. [Viitattu 23.3.2015]. Saatavana: <http://www.taloussuomi.fi/tulot-ja-menot/laskutuspalvelu-lasku-ilman-yrityst%C3%A4>
- Laskutuspalvelusta uusi työsuhdemuoto Suomeenkin? 17.5.2013. [Verkkosivu]. My News Desk. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. [Viitattu 23.3.2015]. Saatavana: <http://www.mynewsdesk.com/fi/news/laskutuspalvelusta-uusi-tyoesuhdemuoto-suomeenkin-59555>
- Liity jäseneksi. [Verkkosivu]. Turku: Neuroliitto. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.neuroliitto.fi/liity>
- Lith, P. 2010. Yrittäjäksi palkkatyön tai eläkkeen ohella. [Verkkosivu]. Tilastokeskus. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-11-10_005.html
- Muutoksia yritysten verotukseen. 13.2.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Yrittäjät. [Viitattu 14.4.2015]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/muutoksia-yritysten-verotukseen>
- NEO. Neurologiset sairaudet. [Verkkosivu]. Turku: Lääkärikeskus NEO. [Viitattu 10.3.2015]. Saatavana: http://www.sairaa.laneo.fi/fi/palvelut/neurologit_ja_neurokirurgit/neurologiset_sairaudet
- Opas astmaa sairastaville. 2014. Hengitysliitto.

- Opas yrittäjyyteen 2015. [Verkkajulkaisu]. Helsingin Uusyrityskeskus ry 2015: Yritys Helsinki. [Viitattu 17.4.2015]. Saatavana: http://www.yrityshelsinki.fi/sites/www.yrityshelsinki.fi/files/article-attachments/201502/opas_yrit_2015_web.pdf
- Osa-aika eläkkeen vakiintunut ansio. 13.5.2014. [Verkkosivu]. Työeläkelakipalvelu: Eläketurvakeskus. [Viitattu 29.3.2015]. Saatavana: https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document_id=300188
- Osingot listaamattomasta yhtiöstä. 2.1.2015. [Verkkosivu]. Verohallinto. [Viitattu 17.4.2015]. Saatavana: [https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Sijoitukset/Osakkeet_ja_osingot/Osingot_listaaamattomasta_yhtiosta\(11937\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Sijoitukset/Osakkeet_ja_osingot/Osingot_listaaamattomasta_yhtiosta(11937))
- Osuuskunnan jakamat ylijäämät, ennakonpidätys sekä Verohallinnolle annettavat ilmoitukset vuoden 2015 alusta. 31.12.2014. [Verkkosivu]. Verohallinto. [Viitattu 7.4.2015]. Saatavana: [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osuuskunnan_jakamat_ylijaamat_ennakonpid\(35347\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osuuskunnan_jakamat_ylijaamat_ennakonpid(35347))
- Osuuskunta. 1.7.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Yrittäjät. [Viitattu 19.3.2015]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/perustamistoimet/osuuskunta/>
- Perustamisopas alkavalle yrittäjälle. 2015. [Verkkajulkaisu]. Uusyrityskeskus. [Viitattu 27.2.2015]. Saatavana: http://perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/SUK_opas_2015_web.pdf
- Sisäilmaopas. 2012. Allergia- ja astmaliitto ry & Hengitysliitto ry.
- Sivutoiminen yrittäjyys. 7.3.2014. [Verkkosivu]. Tekniikan akateemiset TEK. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.tek.fi/yrittajyys/sivutoiminen-yrittajyys>
- Toivonen, M. 2014. Erikoissuunnittelija. Neuroliitto. Haastattelu. 18.12.2014.
- Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta. 13.2.2015. [Verkkosivu]. Verohallinto. [Viitattu 30.3.2015]. Saatavana: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Yrityksen luvat. [Verkkosivu]. Yritys Suomi. [Viitattu 27.2.2015]. Saatavana: <http://www.yrityssuomi.fi/luvat>
- Työkyvyttömyyseläke antaa turvaa työkyvyn heiketessä. 1.7.2014. [Verkkosivu]. Työeläke.fi. [Viitattu 25.2.2015]. Saatavana: <https://www.tyoelake.fi/fi/erilaisiaelakkeita/tyokyvyttomyyselake/Sivut/default.aspx>

- Työkyvyttömyyseläke yli vuoden työkyvyttömyyksiin. [Verkkosivu]. Suomen Yrittäjät. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yrittajaihmisena/sosiaaliturvaopas/elakkeet/yrittajan-tyokyvyyttomyyselake/>
- Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen. 13.5.2014. [Verkkosivu]. Eläketurvakeskus: Työeläkelakipalvelu. [Viitattu 14.4.2015]. Saatavana: https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document_id=302893
- Työkyvyttömyyseläkkeen voi jatkossa jättää lepäämään tilapäisen työn vuoksi. 2013. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 29.3.2015]. Saatavana: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1870562>
- Työllisyyspalvelut. [Verkkosivu]. Neuroliitto. [Viitattu 17.4.2015]. Saatavana: <http://neuroliitto.fi/tyollisyyspalvelut>
- Työnteko eläkkeellä. 1.1.2015. [Verkkosivu]. Kansaneläkelaitos. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavana: <http://www.kela.fi/tyonteko-elakkeella>
- Vanamo, P. 2015. Sivutoimiyrittäjä. Haastattelu. 1.4.2015.
- Veroprosentit. 22.12.2014. [Verkkosivu]. Veronmaksajain keskusliitto ry. [Viitattu 17.4.2015]. Saatavana: <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Veroprosentit/>
- Verotettavan tulon laskeminen henkilöverotuksessa. 28.8.2014. [Verkkosivu]. Verohallinto. [Viitattu 7.4.2015]. Saatavana: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verotettavan_tulon_laskeminen_henkilover\(33520\)#4.1_Valtionverotuksen_elaketulovahennys](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verotettavan_tulon_laskeminen_henkilover(33520)#4.1_Valtionverotuksen_elaketulovahennys)
- Viljamaa, A., Varamäki, E. & Sorama, K. 23.8.2013. Sivutoimisten yrittäjien potentiaali peliin. [Verkojulkaisu]. Talentum lehtiarkisto. [Viitattu 26.2.2015]. Vaatii käyttöoikeuden.
- YEL-vakuutus yrittäjän opas 2015. [Verkojulkaisu]. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Elo. [Viitattu 14.4.2015]. Saatavana: <http://www.elo.fi/~media/files/vakuuttaminen%20esitteet/yel-vakuutus-yrittajan-opas.pdf>
- Yhdessä olemme enemmän. [Verkkosivu]. Turku: Neuroliitto. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.neuroliitto.fi/liitto>
- Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus. 7.2.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen yrittäjät. [Viitattu 30.3.2015]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verotus/elinkeinonharjoittajanverotus/>

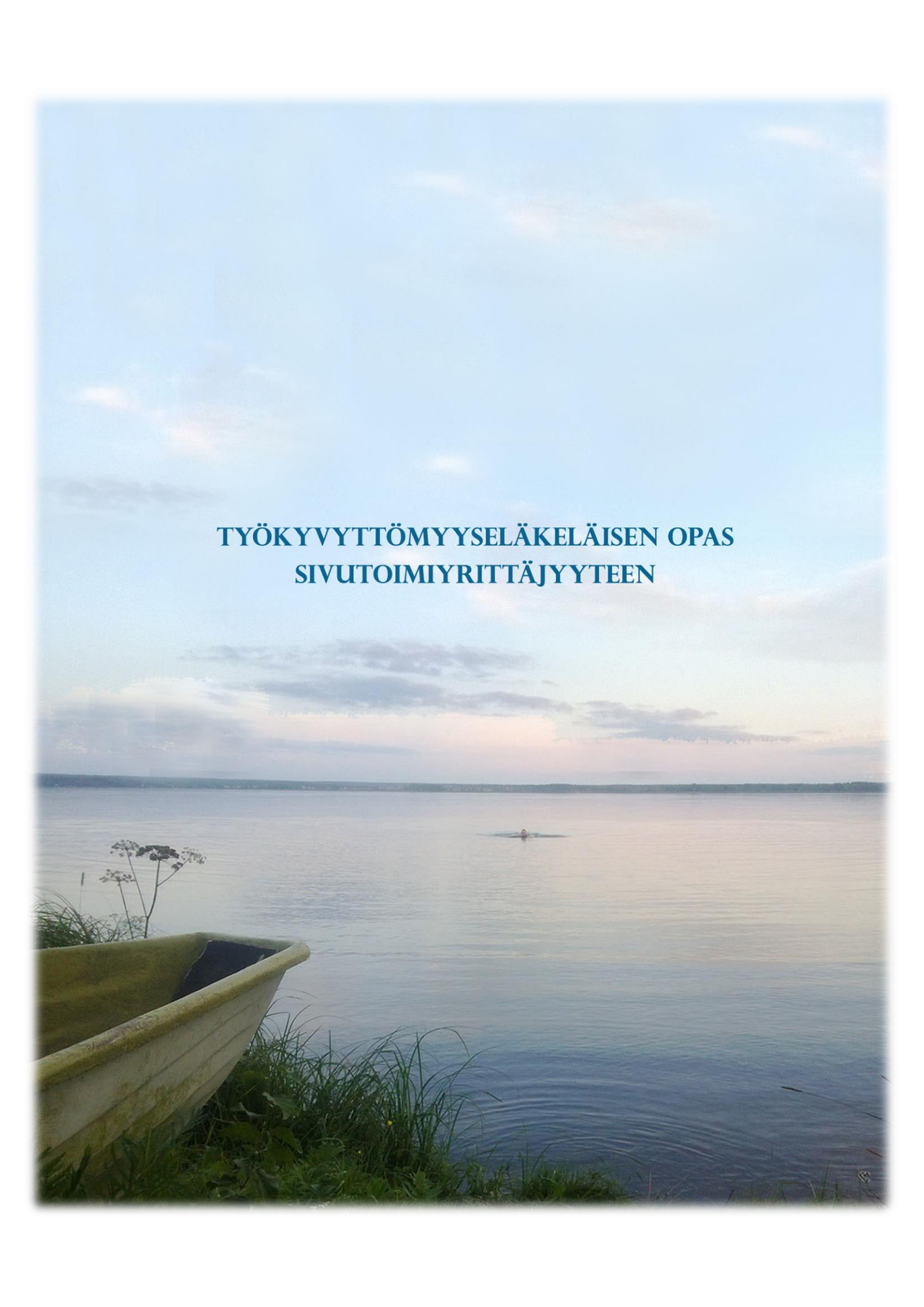
Yrittäjäksi siinä sivussa. 2014. Opas sivutoimiyrittäjälle. [Verkkojulkaisu]. Sivutoimiyrittäjästä päätoimiyrittäjäksi –hanke. Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja Vaasan yliopiston Levon-instituutti. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: http://www.uusyrityskeskus.fi/sites/uusyrityskeskus.fi/files/SivutoimiyrittajanOpa_s_verkko.pdf

Yrittäjätoiminta eläkkeellä. 2015. [Verkkosivu]. Veritas eläkevakuutus. [Viitattu 27.3.2015]. Saatavana: <https://www.veritas.fi/yrittajat/yrittajan-elake/yrittajatoiminta-elakkeella>

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä. Lomakkeet lomaketunnusten mukaan. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.2.2015]. Saatavana: <https://www.ytj.fi/palvelut/y-lomakkeet/lomakkeet-lomaketunnusten-mukaan>

LIITTEET

Liite 1. Työkyvyttömyyseläkeläisen opas sivutoimiyrittäjyyteen

**TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKELÄISEN OPAS
SIVUTOIMIVIRITTÄJYYTEEN**

Hyvä lukija!

Tämä on opas aloittavalle sivutoimiyrittäjälle turvalliseen yrittämiseen. Oppaasta löydät ajantasaista tietoa yrityksen perustamisesta työkyvyttömyyseläkkeen ohelle. Oppaassa kerrotaan kuinka toiminimi, osakeyhtiö ja osuuskunta perustetaan, sekä miten laskutuspalveluyritykset toimivat. Saat tietoa siitä, miten sivutoimiyrityksen perustaminen vaikuttaa eläkkeeseesi. Lisäksi oppaaseen on koottu vinkkejä yrittäjänä jaksamiseen. Oppaan lopusta löydät linkkejä, jotka vievät sinua eteenpäin oman sivutoimiyrityksen perustamisessa.

Jessica Koskela
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
tradenomiopiskelija

Sisältö

1 Lisätuloja yrittäjyydestä	3
2 Vähennyksiä ja yrittäjän velvollisuuksia.....	4
3 Yrityksen perustaminen.....	6
4 Yrittäjänä jaksaminen.....	10
5 Lopuksi	11

1 Lisätuloja yrittäjyydestä

Työkyvyttömyyseläkkeellä on oikeus saada ansiotuloja. Lisäansioita hankittaessa on tärkeä olla tietoinen niiden vaikutuksesta eläkkeeseen ja tukiin, jotta ennakoimattomilta vaikutuksilta säästyttäisiin. Mikäli yritystoiminta ylittää vähänkin ansiorajan yli kolmen kuukauden ajan, koko eläke jätetään siltä ajalta lepäämään. Tällöin yritystoiminta ei tuota lisätuloa, vaan päinvastoin aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia. Mutta mitä tulee tehdä jos yritystoiminta kasvaa ja alkaa tuottaa yli ansiorajojen?

Ansiorajat

Osatyökyvyttömyyseläkeläisellä on oikeus ansaita enintään 60 % vakiintuneesta työtulostaan ennen eläkkeen keskeyttämistä tai lakkauttamista. Täydellä työkyvyttömyyseläkeläisellä raja on 40 %. Ansiotulo voi kuitenkin aina olla takuueläkkeen suuruisen, vuonna 2015 bruttomäärältään 746,57 €. Oman ansiorajan voi selvittää vaivattomasti omasta eläkelaitoksesta.

Mikäli ansiorajat ylittyvät, on työkyvyttömyyseläke mahdollista jättää lepäämään kolmesta kuukaudesta kah-

teen vuoteen. Lepäämään jättämisen ajalta eläkkeen maksaminen keskeytetään. Maksu jatkuu automaattisesti työn loppuessa. Eläkkeen voi jättää lepäämään uudelleen, kun se on ollut kuukauden maksussa.

Työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää lepäämään määräajaksi tai toistaiseksi. Määräaikaisessa lepäämään jättämisessä työkyvyttömyyseläke palautetaan maksuun määräajan umpeutuessa. Mikäli eläke on jätetty lepäämään toistaiseksi, se lakkautetaan jos eläkkeensaaja ei vaadi sitä uudelleen maksettavaksi 2 vuoden kuluessa lepäämään jättämisestä. Täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi jos ansioiden arvioidaan ylittyvän yli vuoden ajan.

Pysyvästi sokeat, liikuntakyvyttömät ja kansaneläkelain tarkoittamassa mielessä pysyvästi avuttomat henkilöt ovat aina työkyvyttömiä, vaikka he olisivat työssä ja elättäisivät sillä itsensä. Pysyvästi avuttomaksi luokitellaan henkilöt, jotka eivät tule toimeen ilman toisen apua. Nämä henkilöt saavat ansaita työkyvyttömyyseläkkeensä ohella yli ansiorajojen.

2 Vähennyksiä ja yrittäjän velvollisuuksia

Arvonlisäverovelvollisuus

Kaikki yritykset ovat pääsääntöisesti arvonlisäverovelvollisia. Poikkeuksena tästä säännöstä ovat yritykset, joiden 12 kuukauden liikevaihto jää alle 8 500 euron. Alle 8 500 euron liikevaihdollakin voi hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi. Huojennusta verovelvollinen voi saada, mikäli liikevaihtoa on 8 500 - 22 500 €. Yrittäjän tulee ilmoittaa alarajahuojennustiedot Verohallinnolle kausiveroilmoituksella.

Yrittäjän eläkevakuutus

Yrittäjän eläkevakuutus on yrittäjän ainut pakollinen vakuutus. Sivotoimiyrittäjänä toimivan työkyvyttömyyseläkeläisenkin on otettava se, mikäli vuosityötulot ovat vähintään 7 502,14 euroa (v.2015) ja muut vakuuttamisvelvollisuudet täyttyvät. Vakuutuksen piiriin kuuluakseen yrittäjä

- 1) on 18 – 67-vuotias
- 2) asuu Suomessa
- 3) työskentelee yrityksessään
- 4) on toiminut yrittäjänä vähintään neljän kuukauden ajan 18 vuotta täytettyään.

Vakuutus otetaan eläkevakuutusyhtiöstä kuuden kuukauden sisällä yritystoiminnan alkamisesta. Yrittäjä voi ottaa vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen jos vuosityötulo ei yllä alarajalle.

Työkyvyttömyyseläkeläisen eläkekarttu 1,5 % vuodessa vakuutetun yritystoiminnan kokonaistyötulosta. Työkyvyttömyyseläkkeen aikana tai sen jälkeen ansaittu uusi eläke on mahdollista hakea maksuun kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeen saajan täytettyä 63 vuotta.

YEL-vakuutuksen määrä lasketaan yrittäjän työtulon perusteella. Aloittavalla yrittäjällä on mahdollisuus saada YEL-vakuutukseen alennus yrittäjätöiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Tältä ajalta yrittäjä maksaa kokonaisvakuutuksestaan 78 %. Mikäli yritystoiminta keskeytyy jostain syystä ennen kuin 48 kuukautta on täynnä, voidaan yrittäjän pyynnöstä jatkaa alennetun maksun maksamista jäljellä olevilta kuukausilta toisessa yrittäjätöimintajaksossa.

Invalidivähennys

Verotuksessa työkyvyttömyyseläkeläinen saa invalidivähennyksen. Kunnallisverotuksessa invalidivähennys on täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä aina 440 €. Osatyökyvyttömyyseläkeläisen vähennys on 50 % eli 220 euroa. Valtionverotuksessa vähennys on 115 € ja prosenttiosuudet lasketaan samalla tavalla kuin kunnallisverotuksessa. Invalidivähennyksen saa B-lausuntoa vastaan. Lausunnossa on oltava maininta haitan määrästä ja pysyvyydestä.

Verotuksessa vähennyskelpoiset menot ja menetykset

Elinkeinotoiminnassa vähennyskelpoisia ovat tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset. Vähennyksistä löytyy lisätietoa mm. Verohallinnon verkkosivuilta.

Eläketulovähennys

Kela vähentää automaattisesti puhtaasta ansiotulosta eläketulovähennyksen sekä kunnallisverotuksessa että valtionverotuksessa kun ilmoitus vähennyksen piiriin kuulumisesta on tehty. Täyden eläketulovähennyksen määrä on kunnallisverotuksessa 9 140 € ja valtionverotuksessa 12 540 euroa. Eläketulovähennys voi olla korkeintaan eläketulon suuruinen.

3 Yrityksen perustaminen

Sivutoimiyritys perustetaan useimmiten yksin. Yksin voit perustaa toiminimen, osakeyhtiön ja osuuskunnan. Yritystoiminnan aloittamiseksi ei nykyään ole pakko perustaa edes yritystä laskutuspalveluiden yleistyttyä. Yritysmuodon valintaan perustajien lukumäärän lisäksi vaikuttavat oleellisesti myös pääoman tarve ja sen saatavuus, vastuut sekä toiminnan joustavuus ja jatkuvuus.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja eli toiminimi

Toiminimi on helpoin ja vaivattomin perustaa ja lopettaa. Et tarvitse pääomaa toiminnan aloittamiseen. Yrittäjänä olet vastuussa yrityksestä koko omaisuudellasi.

Perustamisilmoitus tehdään Verohallintoon ja kaupparekisteriin Y3-lomakkeella. Perustamisilmoitus kaupparekisteriin vuonna 2015 maksaa 110 €. Perustamisilmoitukseen on liitettävä kuitti suoritetusta maksusta. Ilmoitukset voi tehdä samalla lomakkeella. Lisäksi on täytettävä henkilötietolomake. Kaikki lomakkeet löytyvät osoitteesta www.ytj.fi

Yksityiset elinkeinonharjoittajat jaetaan ammatinharjoittajiin ja liikkeenharjoittajiin. Ammatinharjoittaja työskentelee ilman ulkopuolista työvoimaa ja pysyvää toimipaikkaa.

Ammatinharjoittaja voi pitää yksinkertaista kirjanpitoa. Liikkeenharjoittajalla voi olla ulkopuolista työvoimaa sekä pysyvä toimipaikka kodin ulkopuolella. Liikkeenharjoittajan on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa.

Laissa ei ole säädetty yksityisen elinkeinonharjoittajan tilintarkastuksesta. Yrityksen talous täytyy kuitenkin pitää erillään omasta taloudesta kirjanpidon avulla. Pienessäkin yrityksessä on hyvä olla ammattitaitoinen kirjanpitäjä, joka huolehtii yrityksen talousasi- oista.

Verotuksessa yksityisen elinkeinonharjoittajan yrityksen tulot lasketaan yhteen eläketulojen kanssa. Yhteismäärästä lasketaan lopullinen vero. Yrityksen tulo jaetaan ansio- ja pääomatulo-osuuteen, joita verotetaan erilailla.

Esimerkki 2. Veron määräytyminen

Antti on täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä ja toimii kääntäjänä toiminimellä. Antin kunnallisveroprosentti on yhteensä 22,25 %. Antti päättää nettovarallisuuden koroksi 0 %. (Vaihtoehdot 0 %, 10 % & 20 %)

Yrityksen voitto	12 000 €.	Nettovarallisuus	10 000 €
Työkyvyttömyyseläke	10 800 €	Nettovarallisuuden korko	0 %
Ansiotulot	22 800 €	Pääomatulot	0 %
Eläketulovähennys	9 657 €	Kunnallisvero	2 800,83 €
Invalidivähennys	555 €	Valtion tulovero	0 €
Verotettava ansiotulo			
vähennyksineen	12 588 €	Antti maksaa veroa	2 800,83 €

Antin valtion tulovero on 0 €, koska valtion tuloveroasteikossa alin verotettava tulo on 16 500 €.

Osakeyhtiö

Osakeyhtiö mahdollistaa sen, että yrityksen varat ja omat varat pysyvät erillään. Se mahdollistaa ansiotulojen merkitsemisen siten, että ne eivät vaikuta työkyvyttömyyseläkkeeseen. Osakeyhtiö on potentiaalinen vaihtoehto jos toiminnan aloittaminen vaatii suuria investointeja. Perustamiseen tarvittavat vähintään 2 500 euron alkupääoman.

Osakeyhtiölle on laadittava perustamissopimus, osakassopimus ja yhtiöjärjestys. Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivuilta löytyy perustamispaketti, jossa on kaikki edellä mainitut asiakirjat ja niiden täyttöohjeet. Pe-

rustamispaketin löydät osoitteesta www.prh.fi

Osakeyhtiölle on avattava oma pankkitili, jonne osakkeet maksetaan. Osakkeiden maksun jälkeen yhtiö voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi. Rekisteröinti on suoritettava kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta.

Perustamisilmoitus kaupparekisteriin tehdään Y1-lomakkeella, sen liitelomakkeella ja henkilötietolomakkeella. Vuonna 2015 ilmoituksen käsittelymaksu on 380 €.

Osakeyhtiölle tulee valita tilintarkastaja, mikäli päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella vähintään kaksi seuraavista kriteereistä täyttyy.

- 1) Taseen loppusumma ylittää 100 000 €
- 2) Liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 €
- 3) Palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä

Osakeyhtiö on erillinen verovelvollinen. Osakeyhtiössä yrittäjä voi maksaa itselleen palkkaa ansiorajan verran ja jättää loput varat kasvattamaan yritystä. Osakeyhtiö maksaa voitostaan yhteisöverokannan mukaista 20 prosentin veroa.

Osuuskunta

Osuuskunnan perustamiseen et tarvitse alkupääomaa. Osuuskunnan varat ja yrittäjän omat varat pysyvät erillään. Osuuskunnan periaatteena on yhteisen edun saavuttaminen ja harvoin se perustetaan yksin.

Perustaminen alkaa sääntöjen ja perustamissopimuksen laatimisella. Kaikki jäsenet allekirjoittavat perustamissopimuksen. Allekirjoituksellaan jäsenet merkitsevät perustamissopimuksessa ilmenevän määrän osuukseen. Seuraavaksi osuuskunnalle avataan pankkitili, jonne jäsenet maksavat osuuksien merkintähinnan sovitussa määräajassa.

Rekisteröinti tulee tehdä kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. Rekisteröinti tapahtuu Y1-lomakkeella, liitelomakkeella 2 ja henkilötietolomakkeella. Käsittelymaksu on osakeyhtiön tavoin 380 €. Osuuskunta voi valita tilintarkastajan. Mikäli tilintarkastaja ei valita, tulee valita toiminnantarkastaja. Osuuskunnan verotus on verrattavissa osakeyhtiön verotukseen.

Yrittäjäksi ilman yritystä

Yrittäjänä voi toimia ilman oman yrityksen perustamista. Sen mahdollistavat laskutuspalveluyritykset. Laskutuspalveluyrityksen käyttäminen voi sopia satunnaisia ja lyhytaikaisia töitä tekeväille. Jos taloushallinto ja kirjanpito eivät ole sinun juttusi, laskutuspalvelun käyttö mahdollistaa keskittymisen olennaiseen hoitamalla byrokratian.

Laskutuspalvelun käyttö on uudenlainen yrittäjyyden muoto, jossa henkilön ei tarvitse perustaa omaa yritystä tehdäkseen työtä ja laskuttaakseen asiakkaitaan. Laskutuspalvelun ideana on, että työn tekevä henkilö laatii laskun tekemästään työstä. Laskutuspalveluyritys laskuttaa työn tilaajaa ja maksaa työn tekijän tilille palkan,

josta on vähennetty verot, sosiaalikulut ja laskutuspalveluyrityksen palkkion osuus. Työn tekevä henkilö on työn teon aikana muodollisesti työsuhteessa laskutuspalveluyritykseen.

Laskutuspalveluyrityksen valinnassa on tärkeä tarkistaa seuraavat asiat:

- 1) Yritys maksaa laskutettavan summan palkkana
- 2) Yritys hoitaa kaikki lakisääteiset ilmoitukset ja maksut
- 3) Yrityksen palkkio on kohtuullinen

- 4) Työn tilaajalle lähetetään selkeä lasku tarvittaessa myös e-laskuna tai sähköpostitse

Laskutuspalveluyritykset ottavat toiminnastaan palkkion, joka vähennetään palkasta. Jokaisella yrityksellä palkkion suuruus ja ehdot ovat erilaiset ja niihin tulee tutustua tarkoin.

4 Yrittäjänä jaksaminen

Neurologinen sairaus haasteena

Sairaus ei ole este yrittämiselle, mutta ei myöskään tee sitä helpommaksi. Omat haasteet on hyvä oppia tunnistamaan. Tärkeää on, että haasteiden kanssa ei jää yksin. Apua on saatavilla paljon. Kerro haasteistasi läheillesi ja tarvittaessa yrityksesi sidosryhmille. Puhumalla avoimesti voit välttyä monilta väärinkäsityksiltä ja hankaluuksilta. Toimintaterapeutti

neuvoo oikeiden apuvälineiden löytämisessä. Niiden hankkimiseen voi saada avustusta esimerkiksi Kelalta ja Tukilinjalta. Yrittäjänä sinun on hyvä tehdä suunnitelma pahenemisvaiheiden varalle ja järjestää työterveyspalvelut.

Vinkkejä oman jaksamisen parantamiseksi

Uupumuksen käsittelyyn

- Pyri säännölliseen päivärytmiin
- Järjestä lepotaukoja ja nuku tarpeeksi
- Opettele rentoutumaan ja kuuntelemaan kehoasi
- Panosta terveelliseen ruokavalioon ja muista liikunta

Keskittymisvaikeuksiin

- Poista häiriötekijät
- Panosta ergonomiaan, valaistukseen ja ilmanlaatuun
- Tee tärkeimmät asiat päivän virkeimpänä aikana
- Keskity yhteen asiaan kerrallaan

Muistin avuksi

- Käytä muistilappuja ja kalenteria
- Kehitä omia muistisääntöjä
- Anna itsellesi aikaa uuden oppimiseen ja muistamiseen

Lisää vinkkejä jaksamisen parantamiseksi löydät Neuroliiton opassarjasta!

5 Lopuksi

Sivutoimiyritysten määrä Suomessa on lähes puolet kaikkien yritysten määrästä ja trendi on kasvava. Sivutoimiyrittäjien perustaminen on jatkossa yhä useammin potentiaalinen

työllistymisen muoto mahdollistaen oman osaamisen hyödyntämisen jakamisen ehdoilla. Alta löydät linkkejä, mikäli sivutoimiyrittäjyys on sinun juttusi.

Lisätietoa yrityksen perustamisesta

www.yrityssuomi.fi

Aloittavan yrittäjän perustamisopas

www.perustamisopas.fi

Tietoa ansiorajoista ja eläkkeistä

www.kela.fi

Yrityksen verotus

www.vero.fi

Yrityksen rekisteröintiasiat

www.prh.fi

Neuroliiton oppaita

www.neuroliitto.fi/verkkojulkaisu

Neuroliiton työllisyyspalveluiden asiantuntija

marju.toivonen@neuroliitto.fi